



# Äitiyden mitta

Kokemuksia äitiyteen kohdistuvista  
odotuksista

Eeva-Lotta Sorsa

Opinnäytetyö  
Joulukuu 2013  
Sosiaalialan koulutusohjelma

## TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu  
Sosiaalialan koulutusohjelma  
Sosiaalinen kuntoutus

SORSA, EEVA-LOTTA:

Äitiyden mitta

Kokemuksia äitiyteen kohdistuvista odotuksista

Opinnäytetyö 44 sivua, joista liitteitä 4 sivua

Joulukuu 2013

---

2000-luku on vahvasti erilaisten ilmiöiden, odotusten ja vaatimusten aikaa, ja nämä odotukset ja ilmiöt ulottuvat myös perhe-elämään ja äitiyteen. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää äitien kokemuksia äitiyteen liittyvistä odotuksista. Tutkimuksella pyrittiin selvittämään, millaisia eroja on äitien omien sekä ulkopuolelta äitiyteen kohdistuvien äitiysodotusten välillä. Lähtökohtana oli selvittää äitien kokemuksia ulkopuolelta, pääosin mediasta ja yhteiskunnan taholta, tulevista odotuksista, ei niinkään tutkia median tai yhteiskunnan päättäjien näkökulmaa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia eroja äitien kokemien odotusten välillä on ja millaista arvo- ja normimaailmaa ne heijastavat.

Tutkimus on kvalitatiivinen toimintatutkimus, ja se toteutettiin yhteistyössä Tampereen ensi- ja turvakoti ry:n Hervantatuvan kanssa. Tutkimuksen toiminnallisen osuuden muodosti äideille järjestetty suljettu keskusteluryhmä, jossa käsiteltiin äitiysodotuksia jokaiselle tapaamiskerralle valitun teeman mukaisesti. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin osallistuvaa havainnointia sekä äitien kirjoittamia kuvauksia kokemistaan äitiysodotuksista. Aineisto luokiteltiin sen sisällön mukaan erilaisiin ryhmiin, minkä perusteella se analysoitiin.

Tutkimuksessa nousi esiin kolme selkeää vastakkainasetteluparia äitien omien äitiysodotusten sekä heidän kokemiensa ulkopuolisten odotusten välillä. Tuloksista oli selkeästi nähtävissä toisaalta äitiyden henkilökohtaisuus ja yksityisyys, toisaalta perheen rooli yhteiskunnallisena yksikkönä. Lisäksi äitien kokemus median äitikuvasta on vähemmän yksityinen, ilmiöitä ja poikkeuksia korostava. Arvomaailma, jonka äidit liittivät tämän päivän suomalaiseen yhteiskuntaan, on melko pinnallinen ja suorituskeskeinen. Tutkimus antoi kiinnostavaa tietoa äitiyden eri lähtökohdista ja näkökulmista. Tulokset selvensivät myös osaltaan äitinä olemisen haasteita nyky-Suomessa sekä syitä selkeimpiin eroihin.

Tutkimus jätti joitakin kysymyksiä, joihin vastaamiseen tutkimusasetelma ja –tehtävä eivät antaneet tilaa. Jatkossa olisi kiinnostavaa tutkia lähemmin äitien ja isien omien ja ulkopuolelta tulevien odotusten ristiriitojen vaikutusta vanhempien hyvinvointiin ja vanhemmuuden toteutumiseen. Lisäksi isyyteen kohdistuvat odotukset ja mielikuvat tämän päivän Suomessa ovat tärkeä tutkimuskohde; isän rooli ja isyyden merkitys vaikuttaa olevan tällä hetkellä äitiyttä suuremmassa murroksessa. Kolmantena mahdollisena jatkotutkimusaiheena nousi esiin median rooli äitiyden mielikuvien luomisessa sekä äitiyden näkyvyys ja toteutuminen mediassa laajemmin.

---

Asiasanat: äitiys, media, yhteiskunta, arvot, normit, roolit

## **ABSTRACT**

Tampereen ammattikorkeakoulu  
Tampere University of Applied Sciences  
Degree Programme in Social Services  
Social Rehabilitation

SORSA, EEVA-LOTTA:  
Measure of Motherhood  
Experiences of Expectations for Motherhood

Bachelor's thesis 44 pages, appendices 4 pages  
December 2013

---

This century is time of different phenomena and expectations extending also to family life and motherhood. The purpose of this thesis was to gather information of mothers' experiences of expectations for motherhood. The aim was to find out the differences between the expectations by mothers and by media and the Finnish society. Attention was also paid to the norms and values the expectations represent. The theoretical section explores the connections between motherhood and feminism, media and the society.

This thesis was carried out as a qualitative study. The data were collected in a closed discussion group for the mothers in Hervantatupa by active observing. Another important way to collect data was to ask mothers to write descriptions of the expectations they have experienced concerning motherhood. The named themes were discussed about in the group of mothers from different life situations. The data were first categorized by its content. That analysis was made based on these categories.

There were three main contradictions between the expectations of the mothers and the outside quarters arising from the data. On the one hand the privacy and the personal matters of motherhood were obvious, but on the other hand family was seen distinctly as a unit of the society. Moreover, the mothers' experience of the mother image in the media was less private and emphasised the exceptions and extremity. The values attendants considered as the values of the Finnish society of today were superficial and performance-focused. The study revealed interesting knowledge about different aspects and perspectives of motherhood and its challenges in modern Finland. It also showed some reasons for the main differences.

The study left a few questions to think about outside the research frame, e.g. influences of the contradictions on parents' wellbeing and parenting. Also the expectations and images of fatherhood in Finland of today would be an important research subject. The role and significance of fatherhood seem to be in a bigger turning point than motherhood. The third possible subject for further studies could be media as the creator of the mother images and motherhood in the media.

---

Key words: maternity, media, society, values, norms, roles

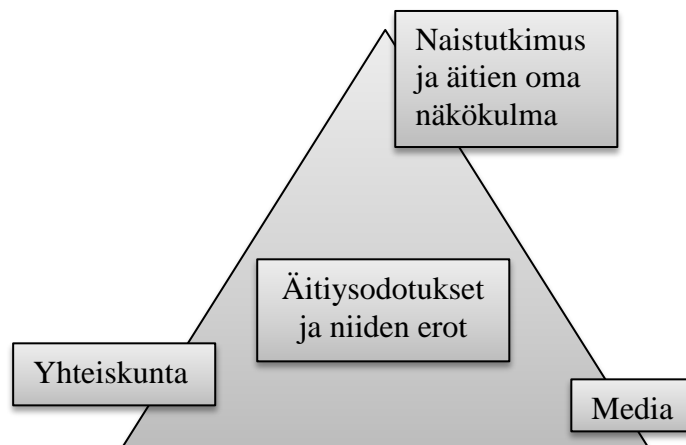
## SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	ÄITIYDEN NORMIT NAISTUTKIMUKSESSA ERI AIKAKAUSINA .....	7
3	ÄITIYS JA MEDIA .....	9
4	ÄITIYS YHTEISKUNNALLISESTA NÄKÖKULMASTA .....	12
	4.1 Arvot ja talous.....	12
	4.2 Normit .....	13
	4.2.1 Kielletyt vai kielteiset tunteet?.....	14
	4.3 Roolit .....	15
5	HERVANTATUPA.....	17
	5.1 Vanhemmuuden tukeminen Hervantatuvalla.....	17
	5.2 Ensi- ja turvakotien liitto .....	18
6	TUTKIMUKSEN TEKEMINEN.....	20
	6.1 Tutkimuskysymykset .....	20
	6.2 Tutkimusmenetelmä.....	21
	6.3 Laadullinen tutkimus ja teoria .....	21
	6.4 Keskusteluryhmä ja äideiltä saatu aineisto .....	22
	6.5 Osallistuva havainnointi ja havaintopäiväkirja.....	23
	6.6 Analyysi .....	24
7	ÄITIYSODOTUKSET .....	25
	7.1 Henkilökohtainen kasvu vs. ”lapsen jatke” .....	25
	7.2 Rakkauden antaja vs. suorittava moniosaaja .....	26
	7.3 Kotona leikkivä äiti vs. tuottava veronmaksaja .....	29
8	JOHTOPÄÄTÖKSET .....	32
9	TUTKIMUSEETTISYYS .....	34
10	POHDINTA.....	35
	LÄHTEET.....	37
	LIITTEET .....	40
	Liite 1. Vanhemmuuden roolikartta .....	40
	Liite 2. Äitiryhmän mainos .....	41
	Liite 3. Keskusteluryhmän palaute .....	42

## 1 JOHDANTO

Kipinä aiheen tutkimiseen syntyi havahduttuani vuosia jatkuneeseen äitien omaa riittämättömyyttä koskevaan huolipuheeseen. Työharjoittelussa, työpaikalla, lähipiirissä – kaikkialla kuului samanlainen puhe: päiväkodissa odotetaan yhdenlaista äitiyttä, Kelassa toisenlaista ja työpaikalla kolmannenlaista. Toisaalta puheessa kuului myös äitien omia, sivullisen korvaan korkeilta kuulostavia odotuksia ja tavoitteita.

Tässä opinnäytteessä tarkastellaan kulttuurisia äitiysodotuksia luomani kolmiomallin avulla (kuvio 1). Kolmion kolme kulmaa muodostuvat opinnäytetyön kolmesta keskeisimmästä lähtökohdasta, jotka ovat naisnäkökulma, medianäkökulma sekä yhteiskunnallinen näkökulma. Tavoitteena on verrata äitien itseensä kohdistamia äitiysodotuksia niihin odotuksiin, joita äidit kokevat kohtaavansa median ja yhteiskunnan taholta. Koska ryhmäkeskustelussa esiin tullut äitien oma näkökulma on hyvin lähellä naistutkimuksen esittämää naisnäkemystä, käytetään tässä opinnäytteessä yhtenä kehyksenä naistutkimusta ja siinä tutkittuja äitimyyttejä. Myös mediaa ja yhteiskuntaa pyritään esittelemään teoriaosuudessa niiltä osin kuin tutkimustehtävän näkökulmasta on olennaista.



KUVIO 1. Opinnäytetyön lähtökohdat

Määrittelen yhteiskunnan käsitteen tässä opinnäytetyössä arvoiksi, rooleiksi ja normeiksi, jotka jäsentävät ympäristöämme ja joita esimerkiksi lainsäädäntö ja sosiaaliturvajärjestelmä heijastavat. Tämä jako näyttäytyi selvästi myös tutkimusaineistossa äitien yhteiskuntamääritelmissä. Keskusteluryhmään osallistuneet

äidit ovat antaneet yhteiskunnalle myös omia merkityksiään, joita esitellään tässä työssä. Mediaa tarkastelen sekä visuaalisen että sosiaalisen median näkökulmasta; erityisesti sosiaalisen median rooli asenteiden ja ilmiöiden näyttämönä on todella tärkeä ulkopuolelta tulevia odotuksia tutkittaessa.

Havainto äitien riittämättömyyskokemusten yleisyydestä ei ole vain omani: synnytyksen jälkeisen masennuksen taustalla on usein äidin kokemus siitä, ettei hän ole riittävän hyvä ja jaksava äiti (Sarkkinen 2003, 300). Myös saksalainen sosiologi, psykologi ja filosofi Elisabeth Beck-Gernsheim (1992) toteaa, että ”nykyäidit ovat kaikkivoipaisuuden vaatimusten ja voimattomuuden tunteiden puristuksessa” (Beck-Gernsheim 1992, 66–69). Nykyaikana eri suunnista tulee valtavasti keskenään ristiriitaista tietoa siitä, minkälaista lasten kasvatusta, naisen rooli, parisuhde sekä vanhemman ja lapsen suhde tulisi olla.

Pidän tutkimukseni kannalta oleellisena suoraan äideiltä tulevaa tietoa, joka muodostuu avoimen keskustelun kautta. Päädyin hankkimaan äideiltä kokemustietoa keskusteluryhmän kautta. Oma roolini ryhmässä oli mahdollistaa ryhmän toteutuminen, rakentaa raamit keskustelulle, sekä olla läsnä kuulijana. Eräs oivallukseni keskusteluryhmästä oli se, että samassa elämäntilanteessa ja samojen kysymysten äärellä olevat ihmiset synnyttävät itse autenttista tietoa elämäntilanteestaan ja sen keskeisistä teemoista.

Äitiyteen kohdistuvia kulttuurisia odotuksia on aiemmin tutkinut mm. valtiotieteiden tohtori Kristiina Berg väitöskirjassaan *Äitiys kulttuurisina odotuksina* (2008). Väitöskirjan näkökulmana on lastensuojelun perhetyön ammattilaisten sekä median tuottama puhe äitiydestä. Berg tutkii näitä kahta näkökulmaa erikseen sekä tarkastelee niiden yhdessä muodostamaa odotushorisonttia. Väitöskirja on toiminut hyvänä taustatutkimuksena oman opinnäytetyöni tukena. Olellisin näkökulmaero Bergin kattavan ja syväluotaavan tutkimuksen sekä omani välillä on äitien oman ja ulkopuolisten kokemusten suhde. Tässä opinnäytteessä keskiössä ovat äitien kokemus sekä omista että ulkopuolisten kokemuksista, kun taas Berg painottaa myös esimerkiksi ammattilaisnäkökulmaa. Keskeinen pyrkimys tässä työssä on hahmottaa äitien kokemuksia omista ja ulkopuolisten odotuksista sekä tarkastella niiden eroja ja suhdetta toisiinsa. Yhteiskunnan ja median suhtautumista äitiyteen voidaan tarkastella useista näkökulmista, mutta tässä työssä korostan juuri äitien ääntä ja näkökulmaa.

## 2 ÄITIYDEN NORMIT NAISTUTKIMUKSESSA ERI AIKAKAUSINA

Äitiys nähdään aika- ja kulttuurisidonnaisena käsitteenä, jonka tulkintoja yhdistää selkeästi tunnepitoisuus sekä vahva normitus. Äitiyden käsite sisältää monenlaisia kulttuurisia odotuksia ja normeja, joiden perusteella ”äitiyden riittävyttä” usein mitataan. Äitiyden määritelmiin tutustuessa tulee ottaa huomioon määritelmän syntyhetkellä vallinnut kulttuurinen ja poliittinen tilanne. Perhekäsitykset ylipäättään kuvaavat kunkin ajan ihmiskäsitystä ja tapaa ajatella.

Ensimmäinen teoreettinen lähestymistapa tässä opinnäytteessä on naistutkimus ja sen esiin tuomat äitimyytit aikojen saatossa. Naistutkimuksessa äitiyden käsitteeseen liittyy olennaisesti ideologian ja äitimyytin käsitteet. Niillä kuvataan yhteiskunnassa vallitsevaa kaavamaisista käsitystä äitiydestä. Äitimyyttiin liittyy esimerkiksi keinotekoinen ja tarkkarajainen jako koti- ja ansioöiteihin sekä käsitys pienten lasten hoitovastuun kuulumisesta vain naiselle. Äitiys nähdään perinteisesti naisen elämäntehtävänä, johon jokaisen naisen tulee ottaa kantaa synnyttämällä, adoptoimalla tai päättämällä olla kokonaan ilman lapsia. Vaikka naisen anatomia antaa äitiydelle biologisen perustan, toteutuu se eri tavoin eri kulttuureissa ja historian eri ajanjaksoissa. (Auvinen 1979, 183–189; Kuronen 1989, 25.)

Keskiluokkaiset ihanteet ja modernin perheideologian murros aiheuttivat äitiyden tiukkaa normitusta 1800-luvulla, mikä näkyi mm. lastenkasvatusoppaiden lisääntymisenä Euroopassa. Aluksi normisto kosketti lähinnä lasten fyysistä hoitoa ja huolenpitoa, mutta se laajeni myöhemmin koskemaan myös psykologisia kriteerejä. Erään käsityksen mukaan äidit ovat nykyään pakotettuja pohtimaan äitiytensä laatua suhteuttaen kokemustaan jatkuvasti lisääntyvään sosiologiseen ja psykologiseen asiantuntijatietoon, uskomuksiin, sekä median välittämään tietoon erilaisista elämäntyyleistä. (Berg 2008, 27.)

Äitiyden naisnäkökulma on hyvin jännitteinen. Äitiyden historiallisen tulkinnan muutokseen vaikuttaa varmasti eniten naisen aseman muutos suomalaisessa yhteiskunnassa. Keskeistä naistutkimuksessa on pyrkimys nähdä nainen subjektina kumoten historian myötä syntynyt naisen toissijaisuus. Näin ollen voidaan äitiys nähdä myönteisenä kokemuksena huolimatta naisen toissijaisuudesta, joka on

yhteiskunnallisesti tuotettua ja sen vuoksi myös ajan kuluessa muuttunutta (Piensoho 2001, 54.) Äitiyden käsitteen kokonaisvaltainen ymmärtäminen ja käyttäminen tutkimuksessa vaatii näin ollen naisen näkökulman tutkimista äitiyden rinnalla.

Synnytyksen jälkeisen masennuksen tutkimus on osoittanut, että keskeisiä syitä äidin ja vauvan suhteeseen pettymiselle ovat joustamattomat ja lukkoonlyödyt mielikuvat vauvasta ja itsestä äitinä. Toinen ääripää on se, ettei äidillä ole lainkaan odotuksia vauvan tai oman äitiyden suhteen, tai ne ovat hyvin negatiivisia. Myös Janhunen ja Saloheimo (2008) mainitsevat ”kielleyt” tunteet, jotka voivat nousta tällaisen pettymyksen kautta pintaan heti lapsen synnyttyä. (Sarkkinen 2003, 293–294; Janhunen & Saloheimo 2008, 46–47.) Tämän valossa on merkittävää tarkastella myös äitien omia odotuksia liittyen rooliinsa äitinä.



### 3 ÄITIYS JA MEDIA

Toinen tulokulma tässä opinnäytetyössä on äitiyden näkyminen mediassa. Tässä yhteydessä mediaa käsitellään lähinnä asenne- ja toimintaympäristönä. Mediaa on tutkittu viime vuosikymmeninä paljon aikamme ilmiönä, sekä sosiaalisen kommunikoinnin välineenä, että viihteen välineenä (mm. MTV 2013; Räikkä 2011). Molemmista näkökulmista tarkasteltuna mediassa painottuu ennen kaikkea sen rooli asenneympäristönä. Tämän asenneympäristön vaikutukset yksilöön ovat erityisen tutkinnan alla tässä opinnäytetyössä. Tässä luvussa tarkastellaan sekä visuaalista että sosiaalista mediaa, sekä esitellään aiempaa tutkimustietoa niiden vaikutuksesta ihmiseen.

Useimmiten, ja myös tässä yhteydessä, mediallyä tarkoitetaan lähinnä kuva-, teksti- ja ääniviestintää, kuten Internetiä, sanoma- ja aikakauslehtiä, televisio- ja radio-ohjelmia, sekä mainontaa kaikissa näissä kanavissa. Anglosaksisessa kulttuurissa median käsitteellä tarkoitetaan kaikkia teknisiä joukkoviestinnän välineitä, edellä mainittujen lisäksi myös esimerkiksi valokuvaa ja kirjallisuutta. (Suoranta, Kauppila, Rekola, Salo & Vanhalakka-Ruoho 2012, 184, 186.)

Osa tämänhetkistä äitiyskäsitteistä pohjautuu myyttisiin ja ikiaikaisiin käsityksiin, mutta samanaikaisesti mediassa tuotetaan jatkuvasti uusia äitiyden trendejä (Berg 2009, 170). Näihin uusiin hyvän ja huonon äitiyden malleihin vaikuttavat sekä visuaalinen media (tv-sarjat, aikakauslehdet, elokuvat), että sosiaalinen media (Internetin keskustelupalstat, blogit, Facebook).

Erik Qualman kirjoitti vuonna 2009, että sosiaalinen media on tullut alle kolmen vuoden sisällä Internetin suosituimmaksi toiminnoksi jopa hakukoneiden edelle. Sosiaalinen media on Qualmanin mukaan vastaus ihmisen inhimilliseen psykologiseen tarpeeseen olla toisaalta yksilöllinen oma itsensä, ja toisaalta tuntee kuuluvansa johonkin suurempaan sosiaaliseen ryhmään. Mitä nuoremasta sukupolvesta on kyse, sen vähemmän huolta sen edustajat kantavat yksityisyydestään. Aktiivisuus sosiaalisessa mediassa on ihmiselle tapa verkostoitua, olla yhteydessä toisiin, ja ennen kaikkea keino tuntee itsensä hyväksytyksi. (Qualman 2009, 1–2.)

Uuden sukupolven verkko, Web 2.0, on Tim O'Reillyn ja Dale Doughertyn kehittämä termi sosiaalisen median palveluille. Keskeisin ero perinteiseen verkkoon liittyy tiedon tuottamiseen: aiemmin tuottajakeskeisestä verkosta on tullut käyttäjäkeskeinen. Sosiaalisen median käyttäjät luovat itse sen sisältöjä vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Se tapahtuu erilaisissa virtuaaliyhteisöissä, joista tässä opinnäytetyössä käsitellään lähinnä Facebookia, blogeja sekä keskustelupalstoja. Facebook on valtavan suosion saavuttanut yhteisöllisyyteen perustuva virtuaalinen kohtauspaikka. Facebook on useimmille käyttäjille ensisijaisesti väline vapaa-aikaan ja viihtymiseen, mutta sen käyttö kontaktien solmimisen ja markkinoinnin välineenä kasvaa jatkuvasti. Eräs Facebookin keskeinen elementti on ryhmät, joissa saman mielenkiinnon kohteen jakavat käyttäjät voivat olla yhteydessä toisiinsa ja keskustella kyseisestä aiheesta. Blogi on virtuaalinen päiväkirja, joita pitävät sekä yksityishenkilöt että yritykset ja yhteisöt. Myös blogien idea on vuorovaikutus kirjoittajan ja lukijoiden välillä. Keskustelupalstat ovat tänä päivänä yleinen tiedonjakamisen ja vapaan keskustelun foorumi. Niitä on yleisten ja tunnettujen foorumien lisäksi nykyään mm. suurimmilla lehdillä ja televisiokanavilla. Keskustelupalstoja ja -ryhmiä on kritisoitu niiden viihteellisyydestä ja epäasiallisuudesta. Niiden suurimpana etuna nähdään aihekohtainen tiedon ja kokemusten jakaminen keskustelun muodossa. (Haasio 2008, 156–159, 162, 173–174, 193–199.)

Henna Rajalahti (2006) esittää väitöstutkimuksessaan Eläytymisestä omiin tarinoihin – Televisiosarja katsojien keskustelussa huomion lajityypin vaikutuksesta sen tulkintaan. Median synnyttämistä odotuksista ja paineista puhuttaessa painottuu fiktiivisistä televisio-ohjelmista komediaa enemmän draama, jossa todenmukaista kuvaa pyritään vahvistamaan. Komedia pyrkii puolestaan rikkomaan todenmukaisuutta, eikä näin ollen vaikuta yhtä vahvasti syntyviin mielikuviin ja odotuksiin. Yksi peruste televisiosarjojen vaikutukselle odotusten ja mielikuvien syntyyn löytynee Rajalahden tutkimuksesta: hän osoittaa, että keskeistä televisiosarjoja koskevassa keskustelussa on vuorovaikutus katsojan ja sarjan hahmojen välillä. Rajalahden tutkimusaineistossa esiintyi jaksoja, joissa lomittuivat puhe sarjan tapahtumista ja puhe omista kokemuksista ja elämäntapahtumista. Oman elämän tarinoiden sekoittuminen tarinan tapahtumiin liittyy erityisesti nuorten naisten identiteettityöhön ja kulttuurisesti tärkeiden tapahtumien käsittelyyn. (Rajalahti 2006, 58–59.)

Mediakulttuuri ympäröi niin voimakkaasti ihmisiä erityisesti länsimaissa, että sen vaikutus kokemusmaailmaamme ja maailmankatsomukseemme on väistämätöntä. Erityisesti televisiokulttuuri muokkaa arkitodellisuuttamme tuottamalla erilaisia sisältöjä ja käsityksiä maailmasta. Viihde on noussut niin suureksi osaksi mediakulttuuria, että sitä ei nähdä enää vain vaarallisena manipulaattorina, kuten tekniikan ja median varhaisemmissa vaiheissa. Puhuttaessa viihteestä mielihyvän tuottajana ei tule kuitenkaan väheksyä sen valtaa ideologioihin vaikuttamisessa. (Ignatius 2013, 6, 8–11.)

Media vaikuttaa meihin yksilöllisesti. Freire korosti jo varhain erilaisten lukutaitojen merkitystä. Toisena pääsuuntana hän piti mekaanista lukemista ja omaksumista, jossa todellisuus tulkitaan kyseenalaistamatta, toisin kuin kriittisessä lukutaidossa, jossa oleellista on painetun sanan ymmärtäminen ja sen myötä syntyvä muutos. Filosofian tohtori Slavoj Žižek kuvaa kriittistä lukutaitoa jonkin asian tulkitsemiseksi uudessa valossa. Olennaista aikuisten median käytössä on pohtia, mitä asenteita ja toimintamalleja media opettaa, ja kuinka voimme oppia lukemaan tietoa uusista näkökulmista. Medialla on vahva ote ihmisten arkeen, sillä sen kautta ihminen määrittää sekä itseään ja muita ihmisiä, että ympäröivää yhteiskuntaa. Euroopan Neuvosto on ajanut mediakasvatusta kehittääkseen kriittistä asennetta mediaa kohtaan, sekä sitä kautta kannustaakseen kansalaisiaärkevien päätösten tekoon ja olennaisen tiedon poimintaan kaiken informaatiotulvan pohjalta. (Suoranta ym. 2012, 193, 196.)

## 4 ÄITIYS YHTEISKUNNALLISESTA NÄKÖKULMASTA

Tämän opinnäytetyön ns. kolmas kulma on yhteiskuntapoliittinen näkökulma. Tämän opinnäytteen kohdalla on keskeistä tarkastella yhteiskuntaa erityisesti arvojen ja talouden, normien sekä rooliajattelun valossa, jotta voidaan paremmin ymmärtää aineistosta esiin nousevia näkemysristiriitoja. Tämä kolmijako perustuu suurelta osin tutkimusaineistooni ja teemoihin, jotka siitä nousivat.

### 4.1 Arvot ja talous

Kulttuurille ja arvoille on ominaista hidas, ajan kuluessa tapahtuva muutos. Arvoilla on todistettu olevan myös merkittävä vaikutus yhteiskunnan ja talouden toimivuuteen. Erityisesti taloustieteen keskustelussa oletetaan, että ihmiset käyttäytyvät taloudellisessa toiminnassaan täysin rationaalisesti hyödyn maksimoimiseksi, ja näin ollen arvojen merkitys jätetään tällaisessa pohdinnassa taka-alalle. Ihmisten oletetaan käyttäytyvät talouden saralla keskimäärin samalla tavalla riippumatta heidän henkilökohtaisesta arvopohjastaan. (Korkman 2012, 29–30.)

Yhtenä esimerkkinä arvojen vaikutuksesta ja suhteesta kulttuuriin voidaan pitää niiden soveltamisen laajuutta; joissakin kulttuureissa ja yhteiskunnissa määrättyjen normien ja sosiaalisten odotusten katsotaan koskevan laajasti koko yhteiskuntaa ja kaikkia siinä eläviä ihmisiä. Valtiotieteen tohtori Sixten Korkman (2012, 30–31) antaa tästä esimerkiksi kultaisena sääntönä tunnetun periaatteen ”kohtelee muita niin kuin toivot itseäsi kohdeltavan”. Pohjoismaisissa yhteiskunnissa tätä sovelletaan kaikkiin kanssaihmiisiin, kun taas toisissa kulttuureissa tämän nähdään koskevan vain perhettä tai klaania. (Korkman 2012, 30–31.)

Väestöliiton julkaisussa *Vahva vanhemmuus – paras tuki nuoren kasvuun* (2005) kyseenalaistetaan vahvasti nykypäivän arvomaailma ja siihen perustuva tarveajattelu; vanhemmuus on kääntynyt pääläelleen siitä mallista, jossa aiemmin lasten hankinta ja kasvatus perustui lapsen tarpeisiin. Nykyisin Malisen ja Kumpulan mukaan pääprioriteettina ovat vanhempien tarpeet ja suunnitelma otolliselle perheenperustusajankohdalle. ”Kysymys siitä, mihin lapsi tarvitsee minua, on kääntynyt kysymykseksi siitä mihin minä tarvitsen lasta.” (Malinen & Kumpula 2005, 43–45.)

Kaikissa yhteiskunnissa on myös rakenteita ja mekanismeja, jotka perustuvat yhteiskunnan edustamiin arvoihin ja ohjaavat ihmisten välistä kanssakäymistä. Muodollisia instituutioita edustaa esimerkiksi koululaitos, kun taas epämuodollisesta instituutiosta hyvänä esimerkkinä toimii perhe. Huomionarvoista on se, että oli kyseessä sitten valtio, perhe tai markkinatalous, ohjaa kaikkien näiden instituutioiden toimintaa sisäiset periaatteet, joihin myös ihmisten väliset suhteet näissä rakenteissa nojaavat. Korkman (2012) huomauttaa, että perheen tärkein olemus tulisi olla välittäminen ja toisista huolehtiminen, vaikka sen yhteiskunnallinen tehtävä on myös turvata väestön jatkuvuus ja arvojen siirtäminen eteenpäin sukupolvien ketjussa. Vaikka perheen matka historiassa talouden toiminnan perusyksiköstä nykyiseen sosiaaliturvaperustaiseen yhteiskuntaan on ollut pitkä ja vaiheikas, voi sitä edelleen pitää yhteiskunnan tärkeimpänä instituutiona. (Korkman 2012, 32–33.)

## 4.2 Normit

Äitiyteen liitetään tiettyjä yhteiskunnallisia velvoitteita, jotka määrittelevät sen, mikä on sosiaalisesti hyväksyttyä ja odotettua käytöstä. Ne asettavat äitiyden valtiovallan ja eri alojen asiantuntijoiden erityisen tarkkailun kohteeksi. Vaikka tiukat ideologiset oletukset kielletäänkin ajoittain, paljastuu niiden olemassaolo sen julkisen huolen ja kiinnostuksen kautta, joka herää, kun äidit toimivat vastoin näitä oletuksia. Siitä huolimatta, että äitiys mielletään usein yksityiseksi kotiin kuuluvaksi asiaksi, on äitiyden ottaminen yhteiseksi ja yhteiskunnalliseksi huolenaiheeksi tällaisissa tilanteissa yleisesti hyväksyttyä. Äitiyden yhteiskunnallisessa tarkastelussa äidin oma kehitysprosessi on jäänyt vähemmälle huomiolle, ja eri asiantuntijoiden keskenään ristiriitaiset näkemykset oikeasta tavasta hoitaa ja kasvattaa lasta ovat nousseet keskiöön. (Berg 2008, 15; Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 42.)

Sosiaali-, terveys- ja opetusalan ammattilaisilla on olennainen rooli äitiyden tuottamisessa ja sen rajojen määrittelyssä yhteiskunnan tasolla. Näiden alojen asiantuntijat joutuvat ottamaan kantaa ”riittävään” äitiyteen, mikä lähtee usein huolesta lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vaarantumisesta. Näiden kannanottojen ja linjanvetojen mittareina toimivat teoreettisen osaamisen ja käytännön kokemuksen tuoma tietotaito, sekä työntekijöiden subjektiivinen käsitys hyvästä ja riittävästä äitiydestä. Äitejä ja äitiyttä kohtaavat ammattilaiset edustavat väistämättä äideille

yhteiskuntaa sekä sen arvoja ja normeja, minkä vuoksi ammattilaisten keskustelu äitiyden kriteereistä siirtyy äideille arviointina normaaliin kuulumisesta tai siitä poikkeamisesta. Nämä määrittelyt vahvistavat käsitystä kulttuurisesti hyväksytystä äitiydestä. (Järvinen ym. 2012, 42–43.)

Suomalaisesta normistosta antaa viitteitä myös Jaana Vuorin (2007) artikkeli, jossa hän kuvaa suomalaista naiskeskustelua: Kun naisten toimijuutta työn, koulutuksen tai politiikan parissa tarkastellaan naisnäkökulmasta, luonnehditaan heitä aina vain naisina. Vuorin mukaan suomalaisessa puheessa *naiset* käyvät töissä ja ovat mukana politiikassa, mutta *äidit* eivät. Näin ollen äitiys nähdään ikään kuin työssäkäyvän naisen erillisenä identiteettinä. Bergin (2008) mukaan kaikilla näillä kulttuurisilla odotuksilla on selkeä vaikutus siihen, kuinka äitiys henkilökohtaisella tasolla koetaan. (Vuori 2007, 150; Berg 2008, 15.)

#### 4.2.1 Kielletyt vai kielteiset tunteet?

Janhusen ja Salohemion (2008) mukaan tunteet ovat intuitiivisia tilannearvioita, jotka kertovat, mitä tilanne merkitsee yksilölle ja kuinka siinä tulee toimia. Tunteiden hyväksyminen ja kieltäminen on vahvasti kulttuuriperusteista ja normitettua. Tunteisiin liittyy kulttuurisidonnaisia sääntöjä, jotka määrittelevät kunkin tilanteen kielletyt ja sallitut tunteet sekä ilmaisutavat. Nämä säännöt ovat kirjoittamattomia ja kyseisessä kulttuurissa usein itsestäänselvyyksiä. Perheen ja ympäristön opettama tunnekulttuuri vaikuttavat siihen, minkälaiset tunne- ja ilmaisusäännöt me omaksumme. Tiettyjä tunne- ja ilmaisusääntöjä liittyy myös vanhemmuuteen. Äidit kokevat esimerkiksi pettymyksen ja riittämättömyyden tunteet vähemmän kielletyiksi, kuin vihan ja raivon tunteet. (Sarkkinen 2003, 293–294; Janhunen & Saloheimo 2008, 30, 46–47.)

Äidinrakkauden uskotaan olevan yhtä vanha ilmiö kuin poikasiaan hoivaavat nisäkkäät. Äidillisen kiintymyksen ja nk. leimautumisen perimmäinen tehtävä on saada äiti tai emo hoivaamaan lastaan. Näin ollen äidinrakkauteen, suojeluun ja hoivaamiseen liittyvä tunnesääntö lienee melko universaali ja kulttuureista riippumaton. Eurooppalaisessa kulttuurissa äitiyteen liitetään myös hellyyden ja hyväksynnän ilmaisu, jotka muiden äitiyden tunnesääntöjen ohella profiloituvat kristinuskon Maria-hahmossa. (Janhunen & Saloheimo 2008, 28, 30.)

Lapsen syntymään liittyvät odotukset ja mielikuvat muodostuvat usean tekijän vaikutuksesta. Yleinen odotus on, että äiti kokee synnytyksessä voimakkaita tunteita, ja että äidinrakkautta syttyy heti lapsen synnyttyä. Synnyttäneiden äitien kokemukset lähipiirissä tai lehdissä ja internetissä voivat vaikuttaa siihen, mitä odotuksia synnytykseen liitetään. Lisäksi tiedolla, jota tuleva äiti saa esimerkiksi neuvolassa, voi olla vaikutusta synnytykseen kohdistuviin mielikuviiin. Toissijaiset vaikuttimet, kuten elokuvat, voivat olla ensisijaisia vaikuttimia silloin, kun tulevalla äidillä ei ole ollut mahdollisuutta kuulla oikeita kokemuksia ja nähdä läheltä äitien todellista arkea. Jos synnytykseen liittyy paljon odotuksia ja selkeitä mielikuvia, voivat täyttymättä jääneet odotukset tuoda epäonnistumisen tai syyllisyyden tunteita. Toisaalta Sternin (1995) mukaan äidit valmistautuvat parin viimeisen raskauskuukautensa aikana vastaanottamaan vauvan sellaisena kuin se saapuu, aiemmista mielikuvistaan ja odotuksistaan huolimatta (Niemelä 2003, 238). (Janhunen & Saloheimo 2008, 30–32.)

### 4.3 Roolit

Keinot ja mittarit, joilla äitiyttä pyritään sosiaalialalla mittaamaan, heijastavat niin ikään yhteiskunnallisia arvoja ja odotuksia. Konkreettisia keinoja äitiyden ja vanhemmuuden tarkasteluun ja tukemiseen on kehitetty useita. Eräs paljon käytetty työväline on J. L. Morenon vuorovaikutussuhteiden rooliteoriaan pohjautuva vanhemmuuden roolikartta (liite 1). Sen toimivuutta on kritisoitu mm. sen yksisuuntaisuuden vuoksi; roolikartta osoittaa selkeästi vanhemman tehtävät suhteessa lapseen, mutta ei lainkaan vastavuoroisuutta liittyen esimerkiksi rakkauden vastaanottamiseen tai vanhemmuudesta ja lapsesta oppimiseen. (Järvinen ym. 2012, 172–174.) Roolikartan etuna voidaan kuitenkin nähdä se, että se mahdollistaa perheen ja vanhemmuuden moninaisuuden ymmärtämisen. Se osoittaa vanhemmuuden eri aspektit ja keskeisimmät tehtävät. Roolikartta antaa vanhemmalle oikeuden toimia vanhempana omana persoonanaan laittamatta kuitenkaan vanhempia yhteen muottiin.

Vanhemmuuden roolikartan tarkoitus on selkeyttää vanhemmuuden määrittelyä ja auttaa sekä eri alojen ammattilaisia että vanhempia itseään jäsentämään ja arvioimaan vanhemmuuden osa-alueita. Roolikartassa vanhemmuus on jaettu rooleiksi, joiden muodostama roolikokoelma pitää sisällään jokaisen yksilöllisen ja ainutkertaisen vanhemmuuden. Oleellista on huomata vanhemmuuden roolikartassa tarkoitettujen roolikäsitten ero statukseen ja yhteiskunnalliseen asemaan; roolilla tarkoitetaan tässä

vanhemman suhdetta muihin sekä omiin sisäisiin rooleihin. Sisäiset roolit syntyvät juuri vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa, ja lisäksi niiden syntyyn vaikuttaa se, mitä muut ihmiset kultakin roolilta odottavat. (Kekkonen 2001, 97–98.)

Äidin roolin voidaan nähdä muuttuvan ja monimuotoistuvan hiljalleen sen muutoksen myötä, mitä perhekäsitys on käynyt läpi vuosikymmenten aikana. Samalla, kun uusperheet, yksinhuoltajaperheet, sateenkaariperheet ja maahanmuuttajaperheet tulevat näkyvämmiksi ja tunnustettummiksi osiksi yhteiskuntaa, täytyy myös äitiyden käsitettä tarkistaa. Suomen kansan keskuudessa perhekäsitys nojaa edelleen ainakin osittain mielikuvaan äidin, isän ja biologisten lasten muodostamasta ydinperheestä (Yesilova 2007, 41).



## 5 HERVANTATUPA

Tässä luvussa esitellään opinnäytetyön yhteistyötahoa, Tampereen ensi- ja turvakoti ry:n avoyksikkö Hervantatupaa, sekä kattojärjestö Ensi- ja turvakotien liittoa. Hervantatupaa tarkastellaan erityisesti vanhemmuuden tukemisen näkökulmasta, sillä vanhemmuus on tässä opinnäytteessä lapsinäkökulmaa suuremmassa roolissa.

### 5.1 Vanhemmuuden tukeminen Hervantatuvalla

Hervantatupa tarjoaa päiväaikaan kotona lasten kanssa oleville vanhemmille lapsineen yhteisöllisen ja kodinomaisen kohtaamispaikan. Kahden kuukauden mittaisella työssäoppimisjaksollani Hervantatuvalla sain hyvän kokonaiskuvan siitä, mitä avoin ja ennaltaehkäisevä perhetupatoiminta pitää sisällään. Toiminnan tarkoituksena on tukea perheitä mahdollisimman kokonaisvaltaisesti yhtäkään sen jäsentä unohtamatta. (Tampereen ensi- ja turvakoti ry 2011, 18; Tampereen ensi- ja turvakoti ry.)

Keskeisimpiä perhetuvan vanhemmuutta tukevia elementtejä ovat kokemukseni perusteella vertaisuus, mahdollisuus arjen elämiseen ja jakamiseen kodin ulkopuolella, työntekijöiden tuki ja kannustus sekä lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen. Tuki arjessa jaksamiseen on sekä konkreettista että ei-konkreettista. Konkreettista tukea annetaan tarjoamalla esimerkiksi muutaman tunnin lastenhoitoapua tarvittaessa tai mahdollistamalla yhteisöllisiä ruoanlaittutilanteita. (Tampereen ensi- ja turvakoti ry 2011, 18; Tampereen ensi- ja turvakoti ry.)

Suurempi arjessa jaksamiseen vaikuttava tekijä lienee kuitenkin kaikki ei-konkreettinen tuki, jota vanhemmat saavat sekä toisiltaan, että perhetuvan työntekijöiltä. Monet Hervantatuvalla käyvistä vanhemmista korostavat sitä, kuinka tärkeää on päästä silloin tällöin kodin seinien ulkopuolelle ja tavata muita aikuisia. Etenkin perheet, joilla tukiverkko on kaukana tai sitä ei ole, ovat painottaneet perhetuvan tärkeyttä omassa arjessaan.

Hervantatupa sijaitsee hyvien kulkuyhteyksien varrella keskeisellä paikalla Tampereella Hervannan kaupunginosassa. Tilojen valinnassa on pyritty huomioimaan esteettömyys ja kodinomaisuus; Hervantatupa on kerrostaloasunto, jossa on toimiston lisäksi tilavat oleskelu- ja ruokailutilat, sekä leikki- ja askarteluhuone. Lisäksi lasten päiväunia varten

on suuri parveke. Tila- ja sisustusratkaisujen tarkoitus on luoda kodinomaisen ja turvallista lapsiperhearkea tukeva ympäristö. (Tampereen ensi- ja turvakoti ry 2011, 18; Tampereen ensi- ja turvakoti ry.)

## 5.2 Ensi- ja turvakotien liitto

Hervantatupa on osa Tampereen ensi- ja turvakoti ry:n (jäljempänä TeTuKo) perhe- ja kansalaistoimintaa ja se on Tampereen kolmesta perhetuvasta ensimmäinen. Se on perustettu yhteisvastuukeräyksen varoilla 1986 yksinhuoltajaperheiden tueksi. Sitten toiminta on muotoutunut kulloisenkin ajan ja alueen tarpeiden mukaan palvelemaan lapsiperheitä kokonaisvaltaisesti. Lapsiperheiden palveluihin kuuluvat perhetupien ohella mm. isätyö, päiväkontoutus Pikku-miina sekä lapsityö. Ensi- ja turvakoti toimii omana yksikkönään Tampereen Petsamossa, ja sen palveluihin kuuluu mm. intensiivijakso, univalverytmitys sekä seurantakäynnit. Lisäksi TeTuKo:lla on tarjolla palveluja ikäihmisille. (Tampereen ensi- ja turvakoti ry 2011, 33; Tampereen ensi- ja turvakoti ry.)

Tampereen ensi- ja turvakoti ry kuuluu yhdessä 29 paikallisyhdistyksen kanssa Ensi- ja turvakotien liiton alle. Kattojärjestö on laatinut säännöt ja laatusuositukset, joiden puitteissa jäsenyhdistykset toimivat. Paikallisyhdistykset ovat kuitenkin itsenäisiä järjestöjä, joiden toimintaan Ensi- ja turvakotien liitto ei voi laajemmin vaikuttaa. Jäsenyhdistysten alla toimii 11 ensikotia, seitsemän päihdeongelmien hoitoon erikoistunutta ensikotia sekä 14 turvakotia. Jäsenyhdistykset ovat painottaneet toimintaansa eri tavoin; osalla yhdistyksiä keskiössä ovat avopalvelut ja ennaltaehkäisy, osalla kriisityö ja perheiden pitkäaikainen tukeminen. (Tampereen ensi- ja turvakoti ry 2011, 5–6, 32.)

Koko Ensi- ja turvakotien liiton rahoituksesta n. 70 % tulee Raha-automaattiyhdistykseltä (RAY). Tästä summasta 2/3 menee jäsenyhdistysten kehittämishankkeisiin sekä muuhun toimintaan. Ensi- ja turvakotien palvelut rahoitetaan kuntien hoitopäivämaksuilla. Tärkeässä osassa yhdistyksen toiminnan kannalta ovat yksityisten henkilöiden sekä yritysten tekemät raha- ja tavaralahjoitukset. (Tampereen ensi- ja turvakoti ry 2011, 8.)

Tampereen ensi- ja turvakoti ry:n eri yksiköissä työskentelee yhteensä n. 60 työntekijää. Myös vapaaehtoistyöllä on merkittävä rooli yhdistyksen toiminnassa. Vapaaehtoisten panos mm. ryhmien ohjauksessa, tapahtumien ja retkien järjestämisessä sekä ystävä-, kummi- ja doula-toiminnassa on erittäin tärkeä. Vapaaehtoisia koulutetaan ja heille on tarjolla ohjausta ja tukea vaativaan työhön. Ensi- ja turvakotien liitto on kokonsa ja vaikuttavuutensa vuoksi tällä hetkellä keskeinen toimija Suomen lastensuojelu- ja perhetyön kentässä. (Tampereen ensi- ja turvakoti ry.)

## 6 TUTKIMUKSEN TEKEMINEN

Tässä luvussa esittelen opinnäytetyöni tutkimuksellisia valintoja. Aluksi kuvaan tutkimuskysymykset, joihin tämä työ pyrkii vastaamaan. Jäljempänä tarkastellaan tutkimusmenetelmää ja aineistonkeruutapoja, sekä käytettyä analyysimenetelmää. Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus.

### 6.1 Tutkimuskysymykset

Tarkoitukseni on tässä opinnäytteessä selvittää, minkälaisia eroja esiintyy äitien puheessa heidän omien äitiyteen kohdistuvien odotusten ja niiden odotusten välillä, joita äidit kokevat kohtaavansa median ja yhteiskunnan taholta. Lisäksi tarkastelen näiden kokemusten valossa, kuinka äitiys näyttäytyy äitien puheessa, ja millaisia eroja äitien oman ja yhteiskunnassamme äitien kokemuksen mukaan vallitsevan äitikuvan välillä on.

Haen vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaisia äitiyteen kohdistuvia odotuksia äidit kokevat kohtaavansa ulkopuolelta (mediasta ja laajemmin yhteiskunnan taholta)?
2. Millaisia odotuksia äideillä itsellään on tai on ollut liittyen omaan äitiyteensä?
3. Millaisia ristiriitoja syntyy äitien omien sekä heidän kokemiensa ulkopuolisten odotusten välillä?

Lähtökohta näihin molempiin kysymyksiin tulee äitien kokemuksista, jolloin äitiyden näkökulma on valokeilassa. Kolmanteen tutkimuskysymykseen liittyy vahva oletus siitä, että joitakin ristiriitoja esiintyy äitien omien ja ulkopuolelta koettujen odotusten välillä. Pitkän pohdinnan ja teoriaan perehtymisen jälkeen päädyin kuitenkin esittämään tämän oletuksen; äitiys on äidin omasta näkökulmasta aina hyvin henkilökohtainen kokemus, mikä tekee vastakkainasettelusta hyvin radikaalin. On selvää, että yleisellä tasolla tarkasteltuna äitiys ei äitien kokemana näyttäydy yhtä yksilöllisenä ja henkilökohtaisena. Merkittävämpänä kysymyksenä näen tässä kohdassa sen, millaisia ristiriitoja näiden näkökulmien välillä on ja mistä ne johtuvat.

## 6.2 Tutkimusmenetelmä

Löytääkseni vastauksia tutkimuskysymyksiini järjestin Tampereen Hervantatuvan äideille keskusteluryhmän maaliskuussa 2013. Ryhmä kokoontui neljä kertaa ja siihen osallistui neljä äitiä. Kokoukset pidettiin Tampereen Ensi- ja turvakotiyhdistyksen Hervantatupa. Vastasin itse ryhmän suunnittelusta ja toteutuksesta, mutta ryhmässä oli mukana myös Hervantatuvan kaksi ohjaajaa.

Keräsin aineiston keskusteluryhmästä osallistuvan havainnoinnin avulla. Havaintojen dokumentointiin käytin havaintopäiväkirjaa, johon kirjasin ryhmien aikana ja niiden jälkeen havaintojani sekä keskustelussa esiin tulleita kommentteja. Havaintopäiväkirjan lisäksi pyysin jokaisella ryhmäkerralla äitejä kirjaamaan paperille kuvauksia ja ilmaisuja heihin kohdistuvista odotuksista. Näitä kuvauksia käytin aineistona havaintopäiväkirjan rinnalla.

Havaintopäiväkirjan etuna voidaan nähdä sen käytettävyys keskusteluryhmän dokumenttina: muistiinpanoihin voi heti korostaa niitä teemoja, jotka keskustelussa saavat enemmän painoarvoa, ja sen mukaan mahdollisesti myös ohjata keskustelua sekä mukauttaa ohjaussuunnitelmaa. Päiväkirja toimii näin ollen myös ryhmäohjauksen työkaluna ja tukena tulevien ryhmäkertojen suunnittelussa.

## 6.3 Laadullinen tutkimus ja teoria

Laadullinen tutkimus pyrkii mahdollisimman kokonaisvaltaiseen tutkimukseen. Todellisuus nähdään laadullisessa tutkimuksessa usein moninaisena, eikä tällaista tutkimustyyppiä voi rajata tutkimusoppaissa kovin tarkasti. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä tiedon kerääminen luonnollisissa ja todennukaisissa tilanteissa. Toinen tyypillinen piirre on ihmisten tärkeä merkitys tiedonkeruussa. Kuten tässäkin opinnäytetyössä, laadullisessa tutkimuksessa pyritään yleensä tutkittavien näkökulman korostamiseen. Tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 151–155.)

Laadullisessa tutkimuksessa teorian merkitys on ilmeinen. Teorian ja teoreettisen käsitteitä käytetään arkikielessä viitaten useisiin eri ilmiöihin rajaten käytännön

näkökulman kokonaan pois. Tieteellisessä kielessä teorian käsite ei ole yksiselitteinen. Tässä opinnäytteessä teoriolla tarkoitetaan tutkimuksen viitekehystä, joskin teoria liittyy myös mm. tutkimustiedeosuuteen sekä tutkimuksen etiikkaan. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 18.)

#### **6.4 Keskusteluryhmä ja äideiltä saatu aineisto**

Suunnittelin, toteutin ja arvioin maaliskuussa 2013 äideille suunnatun äitiryhmäkokonaisuuden. Kokonaisuuteen sisältyi neljä tapaamiskertaa Hervantatuvalla. Ryhmään ilmoittautui viisi äitiä, joista neljä osallistui ryhmiin. Pieni ryhmäkoko oli luonteva valinta kahdesta syystä. Ensiksi oli huomioitava rajalliset mahdollisuuteni sekä ohjata että tarkkailla ryhmää samanaikaisesti. Toinen huomionarvoinen seikka ryhmäkoon valinnassa on luottamuksellisen keskusteluyhteyden syntyminen. Aiheen henkilökohtaisuudesta ja sen mahdollisesti herättämistä voimakkaista tunteista johtuen on tärkeää tukea ryhmäytymistä ja luottamuksen syntymistä. Kaikki osallistujat eivät olleet joka kerta paikalla, mikä rikkoi hieman kokonaisuutta.

Tuomi ja Sarajärvi (2013) huomauttavat, että laadullisessa tutkimuksessa yleistämistä tärkeämpää on jonkin ilmiön ymmärtäminen ja kuvaus sekä tulkintojen syvyys, ja näin ollen aineiston koko voidaan nähdä vähemmän merkityksellisenä kuin määrällisessä tutkimuksessa. Aineiston kokoon tulee toki tietyssä määrin kiinnittää huomiota, mutta sitä ei tule pitää opinnäytteen tärkeimpänä kriteerinä. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 85.)

Huomionarvoista on erityisesti tutkimuksen tiedonantajien valinta- ja sopivuuskriteerit sekä heiltä saadun tiedon analysointi. Koska tutkimuskysymykset kietoutuvat äitien kokemuksen ympärille, oli ainoa varteenotettava vaihtoehto järjestää keskusteluryhmä aiheesta ja keskustelusta kiinnostuneille äideille. Mielenkiintoisen tutkimuksesta teki myös se, että ryhmään osallistuneiden äitien kirjo oli osallistujamäärään nähden laaja. Kaikki äidit olivat alkuperältään suomalaisia, mutta ikä, koulutus sekä lasten ikä ja lukumäärä vaihtelivat paljon.

Tässä opinnäytteessä tiedonantajien otanta painottui omakohtaiseen asiantuntijuuteen sekä aiheeseen kohdistuvaan kiinnostukseen. Hervantatuvalle laadittiin keskusteluryhmän mainos (liite 2), ja ohjaajat keräsivät ryhmästä kiinnostuneiden tiedot ylös. Ohjaajat olivat maininneet ryhmästä myös suullisesti muutamalle äidille, jotka

ovat olleen aktiivisia muissa keskusteluryhmissä. Ilmoittautuneita tuli sopiva määrä, joten varsinaista valintaa ei tarvinnut suorittaa. Suurin valinta kohderyhmän suhteen tapahtui mainosta luodessa; millä tavalla kirjoitan, jotta suuntaan kutsun mahdollisimman laajalle, enkä rajaa mitään äitiryhmää kutsun ulkopuolelle.

Ryhmäkertojen pituus oli 1,5 tuntia. Jokainen tapaaminen alkoi kahvitelulla, jonka jälkeen siirryimme keskustelemaan päivän teemasta noin tunniksi. Jokaiselle ryhmäkerralle oli valittu teema, jonka pohjalta tapaamisen runko ja keskustelun avaus suunniteltiin. Keskustelun avauksena käytettiin kuvauksia, joita äidit kirjoittivat annetusta teemasta. Samoja kuvauksia käytettiin myös osana aineistoa. Runko oli laadittu aiheessa ja aikataulussa pysymisen tueksi, mutta avoimet keskustelun avaukset antoivat ryhmän jäsenille mahdollisuuden kuljettaa keskustelua tiettyjen raamien sisällä haluamaansa suuntaan. Keskustelun avausten tarkoitus oli johdattaa ajatukset päivän teemaan, joka oli kiteytetty yhdeksi tutkimuskysymyksiä noudattavaksi, selkeäksi kysymykseksi. Osallistujat vastasivat kysymyksiin anonyymisti paperilapuilla, jotka kerättiin yhteen keskustelun pohjaksi. Ryhmässä tarkasteltiin kysymyksen herättämiä ajatuksia ja kommentteja, sekä keskusteltiin teemoista niiden pohjalta.

Erytinen tavoite tämän opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa oli luottamuksellisen ilmapiirin luominen ja avoimen keskustelun tukeminen antaen tilaa kaikkien osallistujien ajatuksille. Arvioin itse jatkuvasti omaa osuuttani ryhmätapaamisten jälkeen, ja koetin rakentaa seuraavaa tapaamista itsearviointin pohjalta; pyrin käyttämään seuraavien kertojen suunnittelussa niitä asioita, joiden koin lisäävän keskustelua ja mielipiteiden avointa esittämistä. Esimerkiksi kärjistävät ja radikaalit lainaukset, kuvat ja esimerkit toimivat hyvin keskustelun avauksina. Oman arvioinnin ohella kaipasin kuitenkin myös osallistujien arviota ja mielipidettä ohjauksestani. Lähetin ryhmän äideille sähköpostitse palautekyselyn (liite 3), jossa kysyin avoimin kysymyksin ajatuksia ryhmästä, ohjauksesta ja keskustelusta. Palaute oli kannustavaa ja rakentavaa. Sain hyviä vinkkejä ja ohjeita ryhmän ohjaukseen tulevaisuutta ajatellen sekä kiitosta ryhmän toteuttamisesta ja sen annista.

## **6.5 Osallistuva havainnointi ja havaintopäiväkirja**

Tässä opinnäytetyössä kyse on toimintatutkimuksesta, joten havainnoinnin muodoksi valittiin osallistuva havainnointi. Olin äitiryhmässä keskustelussa aktiivisesti mukana ja

pyrin tarvittaessa vaikuttamaan sen kulkuun. Keskeisin syy havainnoinnin valitsemiseksi aineistonkeruumenetelmäksi tässä opinnäytetyössä oli ilmiöstä saadun tiedon monipuolistuminen. Tuomi ja Sarajärvi (2013) toteavat, että havainnointi on yksi yleisimmistä tiedonkeruumenetelmistä laadullisessa tutkimuksessa. Havainnoinnin muoto on valittavissa tutkimustarpeen mukaan. Siinä on kyse tutkijan ja tutkimuskohteen yhteisestä osallistumisesta sovittuun toimintaan sovitun ajanjakson ajan. Osallistuva havainnointi tapahtuu usein ennalta valitusta näkökulmasta. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 82; Vilka 2006, 44.)

Koska tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä ei käytetty haastattelua tai keskustelun nauhoittamista, havainnoinnin merkitys oli entistä suurempi. Havaintopäiväkirjaan pyrittiin kirjoittamaan keskeisiä sanoja sekä kokonaisia ilmauksia ja niiden yhteyksiä käsittelyssä oleviin teemoihin. Kirjaamisessa käytettiin paljon erilaisia pikamerkintöjä, kuten + ja -, jotka nopeuttivat kirjoittamista, jotta oli mahdollista keskittyä enemmän ryhmään osallistumiseen. Ryhmäkertojen jälkeen muistiinpanot kirjoitettiin puhtaaksi. Havaintopäiväkirjaa käytettiin ryhmässä saatujen paperivastausten tukena niin, että nämä kaksi dokumentointitapaa yhdessä muodostivat käytettävän dokumentin.

## **6.6 Analyysi**

Tämän opinnäytetyön aineisto on analysoitu suhteessa alussa esiteltyyn viitekehukseen. Käytetyssä analyysimenetelmässä on piirteitä sisällönanalyysistä. Sisällönanalyysin yleisen kuvauksen mukaan aineiston käsittely tulisi aloittaa fokuosinnilla (Tuomi & Sarajärvi 2013, 91–93, 104). Ensin päätetään aineistosta kiinnostava asia, josta tulee analyysin keskus. Aineisto käytiin läpi erottaen kiinnostuksenkohteeseen sisältyvät asiat. Kaikki se, mikä ei vastannut tutkimuskysymyksiin, pyrittiin jättämään pois tutkimuksesta. Jäljelle jääneet, tutkimuskysymystä ja kiinnostusta vastaavat asiat kerättiin yhteen, luokiteltiin ja teemoiteltiin. Äitien paperille kirjoittamat kuvaukset sekä havaintopäiväkirjan muistiinpanot koottiin yhdeksi aineistoksi, jota käytiin läpi useita kertoja, ennen kuin siitä alettiin irrottaa asioita tutkimusongelman mukaisesti. Aineisto pilkottiin osiksi ja keskenään samankaltaiset asiat koottiin yhdeksi ryhmäksi. Aineiston sisältä löytyi muutamia teemoja, jotka sisälsivät kiinnostavia ristiriitoja. Näiden perusteella otsikoin seuraavan luvun, jossa tarkastelen saamaani aineistoa.



## 7 ÄITIYSODOTUKSET

Tämän työn aineisto muodostui

1. äitien laatimista kuvauksista heihin kohdistuvista odotuksista sekä
2. omista keskusteluryhmän muistiinpanoistani

Tässä luvussa tarkastellaan niitä asioita, joita tutkimusaineistosta nousi esiin. Aineistossa korostui kolme keskeistä vastakkainasettelua, jotka ilmentävät äitien kokemaa ristiriitaa heidän omien odotustensa sekä heihin ulkopuolelta kohdistuvien odotusten välillä. Näihin vastakkainasetteluihin liittyy myös useita yhteiskunnallisia ilmiöitä, jotka äitien kokemuksen mukaan heijastavat vahvasti äitiyteen kohdistuvia odotuksia.

Aineistossa nousevia huomioita median ja yhteiskunnan luomista odotuksista käsitellään tässä opinnäytetyössä osin yhdistettynä ulkopuolisiksi odotuksiksi, osin erikseen niiden selkeiden luonne- ja ilmenemismuotojen vuoksi. Mediassa näyttäytyvää äitikuvaa on mahdotonta erottaa täysin yhteiskunnan yleisestä äitikuvasta, sillä media heijastaa aikaansa ja siinä vallitsevia normeja ja arvoja. Median tapa esittää ilmiöitä ja niihin liittyviä arvoja on kuitenkin radikaalimpi ja usein suurempi; yhteiskunnan instansseissa, kuten sosiaali- ja terveystalveissa tai lainsäädännössä äitiyttä ilmenetään neutraalisti ja kärjistämättä.

### 7.1 Henkilökohtainen kasvu vs. ”lapsen jatke”

Asia, joka esiintyi aineistossa usealla eri tavalla, on odotus äitiyden mukanaan tuomasta omasta kasvusta ja identiteetin muutoksesta uuden roolin myötä. Äidit kertoivat osanneensa odottaa pitkää henkisen kehityksen prosessia heti ensimmäisen raskauden alusta pitkälle tulevaisuuteen. Yllätys uuden roolin mukanaan tuomista muutoksista oli aineiston mukaan odotettua suurempi. Eräs äiti kiteytti oman näkemyksensä identiteetin muutoksesta näin: ”Minä + vauva = uusi minä.” Äidit olivat ikään kuin valmiita vastaanottamaan lapsen tuomat muutokset omassa itsessään, vaikka kaikkea muutosta ei voinutkaan ennalta arvata.

Sekä muistiinpanoissa että äitien luomassa aineistossa näkyi selkeää ristiriitaa äitien odotusten ja heidän kokemiensa ulkopuolisten odotusten välillä. Usean äidin tekstissä

välittyi pettymys siihen, kuinka esimerkiksi poliittisessa puheessa äitiys näyttäytyy usein vain lisääntymisenä ja asukasluvun kasvattamisena – sekä hyvässä että pahassa. Yhteiskunnan äitiysodotuksia kuvattiin aineistossa myös mm. termein ”velvollisuus tehdä lapsia” ja ”jatkuvuusvastuu”. Jäljempänä käsitellään lähemmin äitiyden kokemusta yhteiskunnan taloudellisena taakkana, joka esiintyi myös tässä keskustelussa jonkin verran. Tässä ”lapsen jatke” -kuvauksella tarkoitettiin vielä enemmän äidin persoonan ja yksilöllisyyden kadottamista julkisessa keskustelussa. Syyksi tähän arveltiin myös nais- ja miesnäkökulmien erot: naiset korostavat omassa äitiydessään ennen kaikkea sisäisiä kasvu- ja kehitysprosesseja, kun taas julkisessa keskustelussa esimerkiksi sosiaalietuksista tai perheeseen muuten vaikuttavissa ratkaisuissa arveltiin miesten olevan suuremmassa roolissa. Toisaalta keskustelussa arveltiin myös isien näkevän isyyden suurelta osin kasvamisen paikkana.

Myös sosiaalinen media näyttäytyi aineistossa vahvasti. Äitiyskeskustelu sosiaalisessa mediassa heijastaa ryhmän äitien mukaan edelleen hyvin paljon konservatiivista ja perinteistä rooliajattelua. Omien tarpeiden asettaminen lapsen tarpeiden edelle tuomitaan jyrkästi erityisesti keskustelupalstoilla, jossa on mahdollista kommentoida ja keskustella nimimerkillä. Toisaalta aineisto osoitti pinnallisten ja materialististen arvojen korostuvan äitien mukaan esimerkiksi blogeissa ja Facebookissa. Tämä aiheutti paljon ristiriitaisia ajatuksia äideillä, eikä tälle ilmiölle löydetty yhtä selkeää selitystä. Yhtenä syynä tälle ristiriitailmiölle nähtiin sosiaalisessa mediassa näkyvät äitien voimakkaat persoonaerot sekä se, etteivät suomalaiset äidit muodosta arvomaailmoiltaan homogeenistä joukkoa.

## **7.2 Rakkauden antaja vs. suorittava moniosaaja**

Toinen pääsuunta ja merkitys, joka nousi äitien puheissa selvästi esiin, oli hoivan ja turvan antajan rooli. Tämä näkökulma nousi voimakkaimmaksi äitien omalle äitiydelleen antamista merkityksistä. Tähän kategoriaan kuuluu sekä fyysisten tarpeiden täyttäminen, että lämmön ja hoivan antaminen lapselle. Äitiyttä kuvattiin ennen kaikkea tuen, turvan ja hoivan antamisena sekä rakastamisen ja välittämisen tehtävänä. Sekä fyysisellä että emotionaalisella hoivalla nähtiin selvä yhteys lapsen kehityksen seuraamiseen tuottamaan iloon. Vaikka kaikki ryhmään osallistuneet äidit kokivat syyllisyyttä voimakkaista turhautumisen ja ärtymyksen tunteista, pystyivät he mielestään täyttämään odotuksensa tässä suhteessa jossakin määrin.

Yhtenä äitityyppinä sekä sosiaalisessa että visuaalisessa mediassa korostuu äitien mukaan suorittaja-äiti, joka toteuttaa yhtä elämäntehtäväänsä ikään kuin projektiluontoisesti. Tällainen tehokas moniosaaja keskittyy erilaisten tehtävien, kuten kotiaskareiden, vaipanvaihdon, ruokkimisen ja nukuttamisen suorittamiseen ja selviytyy tehokkaasti lisäksi työn, perhe-elämän ja parisuhteen yhdistämisestä. Tällaista suorituskeskeistä äitiyttä kuvattiin aineistossa myös sanoin ”pullantuoksuinen”, ”superäiti” ja ”kaikkivoipa”.

Vastakkainasettelun toinen puoli painottuu äitien mukaan lähinnä mediassa, sekä sosiaalisen median että tv:n ja aikakauslehtien puolella. Mediassa on keskusteluryhmään osallistuneiden äitien mukaan vallalla tällainen edellä mainittu tehokkuuden muoti-ilmiö, jonka edustaman arvomaailman äidit pelkäävät ja tunnustavat tarttuvan helposti itseensä. Sekä sosiaalinen että visuaalinen media korostavat äitien mukaan voimakkaasti erilaisia äitityyppejä, joihin on ajoittain vaikeaa samaistua. Erityisesti äidit nostivat esiin erilaiset äitiyteen ja perhe-elämään liittyvät tosi-tv-ohjelmat, joissa äitiys esitetään viihteen nimissä hyvin räikeästi, nostaen esiin erilaisia ääripäitä. Lisäksi huomiota keskustelussa saivat julkisuudessa tunnettuja äitejä koskevat televisio-ohjelmat, joissa tehokkuus ja nk. superäitiys nostetaan valokeilaan, ja joissa arkisia pulmia ja haasteita ei juurikaan esitetä. Viihteellisyyden koettiin aiheuttavan vääristyneitä painotuksia äitiyteen ja tuottavan vääriäkin mielikuvia. Erityisesti äitien itsensä painottama rakkaus ja välittäminen jäävät aineiston mukaan mediassa suorittamisen ja tehokkuuden jalkoihin. Tietyn romantisoinnin tai radikalisoinnin nähtiin johtuvan tuotantoyhtiöiden vaatimuksista tuottaa tietynlaista viihdettä.

Kaikki äidit toivat jollakin tavalla esiin ns. kulissiäitiyden, jota sosiaalisen median puolella erityisesti Facebook ja blogi-kirjoittaminen tukevat. Näissä sosiaalisen median muodoissa käyttäjä voi rakentaa profiilin ja välittää sen kautta haluamaansa tietoa itsestään. Käyttäjien julkaisemat kuvat ja tekstit korostavat usein epätavallisen paljon positiivisia tunteita ja tehokkuutta. Ryhmään osallistuneet naiset kyseenalaistivat vahvasti tällaisen äitityypin olemassaolon tosielämässä, mutta sellaisen esiintymisen mediassa myönnettiin vaikuttavan ajatteluun. Aineistossa nousi esiin äitien pohdinta tällaisten tehokkuusmielikuvien haittavaikutuksista: äidit kokivat uhkana sen, että vähemmän aikaansaava äiti tuntee itsensä helposti alisuoriutujaksi ja riittämättömäksi tällaisten suoriutujamielikuvien yleistyessä. Tällaiseen tehokkuusmalliin ei ryhmän

äitien mielestä mahdu tavalliseen arkeen kuuluva tunnekirjo; äidillä on oltava lupa olla väsynyt ja epätehokas, ja toisaalta lapsille läsnä oleminen tekemättä mitään näkyvää ja tuottavaa osoittaa välittämistä paremmin kuin jatkuva siivous tai leipominen.

Äitiyteen liittyvät tunteet herättivät keskusteluryhmässä paljon ajatuksia. Keskustelua syntyi rakkauden ja välittämisen tunteiden lisäksi myös lapsen kohdistuvista ns. negatiivisista tunteista. Niihin liittyi äitien puheessa selkeää arvotusta: turhautumisen tunne on äitien mukaan normaalia silloin tällöin, ja ne tunteet hyväksyttiin myös muilla äideillä. Haastavampia keskustelun aiheita olivat ne tunteet, joista ei äitien mukaan puhuta esimerkiksi naistenlehdissä tai muualla mediassa näkyvästi. Voimakkaat raivon tai väsymyksen tunteet, jotka voivat aiheuttaa äärimmäisiäkin ajatuksia, mietityttivät äitejä. Voimakkaimmat tunteet olivat olleet yllätys; vaikka suureinkin tunnemyrskyyn osattiin varautua, aggressiivisia vihan tai kiukun tunteita eivät äidit osanneet odottaa. Tämän kokemuksen jakaminen muiden äitien kanssa antoi hyväksynnän kokemuksen, vaikka yleisesti ottaen niihin tunteisiin liittyi keskustelunkin jälkeen hieman syyllisyyttä.

Jokainen äiti kertoi olevansa jossakin määrin sosiaalisen median käyttäjä, mutta käyttömäärissä ja -tiheydessä oli jonkin verran eroja äitien kesken. Osallistujien päällimmäinen ajatus äitiydestä mediassa yleensä oli epärealistisuus ja ”todellisesta” arjesta poikkeaminen. Äidit totesivat nettiäitiyden luovan jonkin verran paineita täydellisestä äitiydestä, mutta kokivat erottavansa todellisen lapsiperhearjen mediassa esitetystä, epärealistisesta kuvasta. Toisaalta aineistossa pohdittiin myös negatiivisten tunteiden kokemista lasta kohtaan ja niiden jakamisen vaikeutta erityisesti sosiaalisessa mediassa. Ryhmässä koettiin selvästi helpommaksi puhua lapsen kohdistuvista positiivisista ja yleisesti hyväksytyimmistä tunteista, kuin negatiivisista ja kielletyiksi koetuista.

Äitiyden ilmeneminen ja siihen kohdistuvat odotukset mediassa ja erityisesti sosiaalisessa mediassa nousivat keskustelussa esiin lähes jokaisella tapaamiskerralla. Puhuttaessa median luonteesta ja äitiydestä sen valossa on nostettava esiin kaksi tärkeää huomiota. Ensimmäisenä tulee huomioida median luonne yleisesti: media heijastelee aikaansa ja sen ilmiöitä. Yhteiskunnassa vallitseva arvomaailma ohjaa esimerkiksi televisio-ohjelmien ja suurimpien sanoma- ja aikakauslehtien tuotantoa. Toiseksi sosiaalisen median erityisyys syntyy juuri sosiaalisuudesta: käyttäjät luovat yhdessä

verkkoympäristöä kommentoiden ja kyseenalaistaen mm. yhteiskunnallisia ilmiöitä, uutisia ja kulttuuria omista arvolähtökohdistaan käsin.

### **7.3 Kotona leikkivä äiti vs. tuottava veronmaksaja**

Kolmas äitiysodotus, jota äidit painottivat, liittyy kasvatuskäsitteeseen. Kasvatuskäsite sisälsi äitien puheessa useita eri sävyjä, eikä ollut kovin yksiselitteinen. Kasvatusta nähtiin erityisesti arvomaailman, hyväksytyn toimintakulttuurin ja perheen perinteiden opettamisena lapselle. Tässä kohdassa korostui perheen ja kodin merkitys; tämä kasvatustavoitteiden kohdistui äitien puheessa koulujen ja päiväkotien sijasta nimenomaan vanhemmille itselleen. Kasvatuksen toisena näkökulmana äidit nostivat esiin vanhempien yhteiskuntavastuun, johon liittyvät vanhempien rinnalla myös ulkopuoliset kasvattajat. Tähän sisältyy yhtä lailla normien opettaminen ja hyväksytyjen toimintatapojen siirtäminen sukupolvelta seuraavalle mm. kotona, koulussa ja harrastuksissa.

Tarkemmin tämä yhteiskuntavastuu määriteltiin aineistossa vastuuna tukea lapsen ja nuoren valmiuksia koulunkäynnissä, työelämässä ja sosiaalisessa kanssakäymisessä. Tämän nähtiin tukevan yhteiskunnallista vaikuttamista ja kansalaisvelvollisuuksien ymmärtämistä pitkällä aikavälillä. Eräs äiti luonnehti yhteiskuntavastuun olemusta niin, että vanhempien tehtävä on tukea lasta löytämään oma paikkansa, ja ikään kuin ”luovuttaa” lapsi lopulta siihen tehtävään ja rooliin, jonka hän aikuisena omaksuu.

Yhteiskuntavastuun käänköpuolena äitien keskustelussa esiintyi huoli siitä, millaisia arvoja yhteiskunnan odotukset tänä päivänä sisältävät. Keskeinen kysymys onkin se, tuleeko esimerkiksi tehokkuutta, riippumattomuutta ja individualismia pitää kasvatuksen ohjenuorana, vaikka ne työelämän yleisesti korostamia arvoja ovatkin. Haasteena nähtiin yhteiskunnan arvo- ja odotuskulttuurin ero henkilökohtaiseen arvomaailmaan nähden; esimerkiksi koulunkäynnin tukeminen on äitien mukaan helpompaa silloin, kun opetuksen yhteiskunnallinen tukeminen (resurssit, opetusmateriaali, opetusjärjestelyt) sekä yleinen arvoperusta kohtaavat perheen arvojen ja ajatusmaailman kanssa.

Kun keskusteluryhmässä keskusteltiin yhteiskunnallisista näkökulmista, äitien keskusteluista voi vetää sen johtopäätöksen, että he kokivat erilaisten äitiyslukittelujen

ja vastakkainasettelun korostuvan. Luokittelut perustuvat aineiston mukaan pääasiassa äitien statukseen työelämässä ja perheessä: mm. ”uraäiti”, ”uusperheen äiti”, ”kotiäiti”. Osa äideistä toi useita kertoja esiin kokemuksen äitien lokeroimisesta erilaisiin äitiluokkiin, minkä he näkivät lisäävän vastakkainasettelua ja jonkinlaista kilpailua myös äitien välillä. Suurin vastakkainasettelu äitien mukaan näyttäytyy seuraavien äitiluokkien välillä: yksinhuoltaja vs. ydinperheen äiti vs. uusperheen äiti, sekä kotiäiti vs. uraäiti. Syyksi tällaiselle jaottelulle äidit kokevat yhteiskunnan hyöty-haitta -periaatteen, jossa hyötyjä ja haittoja mitataan ensisijaisesti taloudellisesti. Esimerkiksi kotona lapsiaan hoitavat äidit kertoivat nähneensä lukuja ja arvioita siitä, kuinka paljon kotiäitiys maksaa yrityksille ja millaisia muita ongelmia se aiheuttaa. Äidit kertoivat tällaisen ajattelun lisänneen taloudellista painetta ja ristiriitaisia ajatuksia heidän valitessaan kodin ja työn välillä. Kotiin jääneet ja lapsen varhaisen kehityksen ja vuorovaikutuksen tukemiseen keskittyneet äidit kokivat itsensä muita suuremmaksi taloudelliseksi taakaksi. Yhteiskunnan odotuksia kuvattiin aineistossa myös sanoilla ”veronmaksaja”, ”työnantajan ikävä kustannusvastuu” sekä ”ensisijainen vastuu lapsesta”.

Perhepoliittisessa keskustelussa viime vuosina esillä olleet vanhempainvapaakysymykset (esim. Mäkinen 2013; Yle 2013) korostavat kotona lapsiaan hoitavien vanhempien roolia talouden kannattelemisessa. Äitien mukaan poliittisessa keskustelussa unohtuu lapsen varhaisten vuosien merkitys lapsen ja vanhemman suhteen vahvistumiselle, joka on pohja pitkään kestäväälle ja hedelmälliselle kasvatustaloukselle. Paine työelämään siirtymiselle on äitien mukaan kova. Äidit korostivat tärkeimpien arvojen välittämisessä nimenomaan turvallisen kotiympäristön ja vanhemman läsnäolon merkitystä. Oma esimerkki nähtiin muuta opettamista merkittävämpänä kasvatustalouksena, ja sen nähtiin toteutuvan parhaiten suorassa vuorovaikutuksessa vanhemman ja lapsen välillä. Kaikki äideistä eivät suoranaisesti vastustaneet nopeaa siirtymistä työelämään; olennaisempaa nähtiin yhteiskunnan tuki vanhempien päätökselle, oli se sitten kotikasvatuksen tai työn ja päivähoidon valitseminen.

Koti- ja uraäitiyden vastakkainasettelun koettiin olevan voimakkainta sosiaalisen median puolella. Keskustelupalstat osoittavat asenteiden ja mielikuvien kirjon, eikä vastakkaisella tavalla ajattelevaa säästellä sanoissa. Lisäksi lehtien ja tv-ohjelmien puolella havaittiin keskustelua erityisesti julkisuudessa tunnettujen äitien valinnoista

työn ja kodin välillä. Osa äideistä koki tämän keskustelun saavuttaneen mediassa suuremman mittakaavan, kuin se heidän omassa elämässään on saanut.

## 8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Aineistoni mukaan keskusteluryhmään osallistuneiden äitien odotukset ovat joiltakin osin samankaltaisia, kuin heidän kokemansa yhteiskunnallinen äitikuva. Se, mikä minäkin aikana ja missäkin kulttuurissa on hyväksyttävää ja suotavaa, näkyy yhteiskunnan – esimerkiksi lainsäädäntö tai sosiaaliturva – toiminnassa. Se, mistä maksetaan parempaa sosiaalietuutta tai mistä saa pienemmän rangaistuksen, on äitien kokemuksen mukaan yleisesti hyväksyttävämpää. Tämän näkemyksen vahvistaa myös Kristiina Berg väitöskirjassaan *Äitiys kulttuurisina odotuksina* (2008). Bergin mukaan yhteiskunnalliset odotukset määrittävät ja ylläpitävät käsityksiämme siitä, mitä on hyvä ja riittävä äitiys. Näin ollen äitiys rakentuu suhteessa kulttuurisesti ja historiallisesti ehdollisiin äitiyskäsitteisiin. (Berg 2008, 170.)

Mielenkiintoista tutkimuksessa oli tutkimuskysymysten asettelussa näkyvä ennakkoletus. Kolmas kysymys kuului näin: ”Minkälaisia ristiriitoja syntyy äitien omien sekä heidän kokemiensa ulkopuolisten odotusten välillä?” Tämä kysymys sisältää selkeän oletuksen siitä, että mainittujen odotusten välillä on eroavaisuutta. Tällaisten oletusten esittäminen on tehtävä varoen ja huolella, että ei ohjaa tutkimusta täysin väärään suuntaan. Nähtävissä oli kuitenkin selkeä ero sekä useita ristiriitoja ulkopuolelta – sekä mediasta että yhteiskunnan taholta – tulevien ja ryhmään osallistuneiden äitien omien äitiysodotusten välillä. Äitien puheessa tuli selvästi esiin se kokemus, että yhteiskunnallisissa ja median luomissa äitikuivissa korostuu luokittelu erilaisiin äiteihin, kun taas äitiys ja vanhemmuus on vanhemmalle itselleen ennen kaikkea tunnepitoinen ja henkilökohtainen tehtävä sekä osa identiteettiä. Oman kasvun ohella oleellisia teemoja vanhemmuudessa ovat äitien mukaan turvallisen kasvun tukeminen, ilo lapsen kehityksestä sekä välittäminen ja sen osoittaminen lapselle. Erilaiset äitiysluokittelut jäävät vähemmälle äitien omissa odotuksissa; persoona- ja luonne-eroista kyllä puhutaan, mutta niihin ei liitetä paremmuusvertailua.

Perhepoliittisessa keskustelussa yhteiskunnan taholla on huomioitu tämä erityisominaisuus. Yhtäältä oli hyvin odotettavissa, että äitiydestä puhuminen samanaikaisesti sekä henkilökohtaisesta että yhteiskunnallisesta näkökulmasta herättää äideissä voimakkaita tunteita ja samalla korostaa juuri näiden kahden näkökulman eroavaisuutta. Toisaalta, yhteiskunnallisen kehittämisen näkökulmasta oli merkittävää nostaa keskusteluun se, miksi kyseiset näkökulmat eroavat, ja onko yhtenevien



odotusten syntyminen edes realistinen päämäärä. Ryhmässä nähtiin kuitenkin tärkeänä eri-ikäisten perheellisten, sekä isien että äitien, osallistuminen perhe- ja sosiaalipoliittiseen päätöksentekoon, jotta henkilökohtaisen ja yhteiskunnallisen äitikuvan eroa voidaan jossakin määrin kaventaa.

Ryhmässä käyty keskustelu median merkityksestä antoi sen kuvan, että sosiaalisen median kaikki muodot ovat näyttämö, jolle naiset tuovat äitiydestään ne valitut elementit, jotka haluavat tarinastaan näyttää julkisesti. Kuvaa voidaan kiillottaa tai värittää, ja siitä voi jättää pois kaiken sen, mitä haluaa jättää kodin seinien sisäpuolelle. Lähimmät ihmiset saavat usein kuitenkin nähdä todellisen arjen ja siihen liittyvät tunteet ja ajatukset, nekin, joita Facebookissa ei julkaista. Myös keskusteluryhmämme, paikka äitien avoimelle keskustelulle, mahdollisti tasavertaisten äitien rohkeatkin näkemykset ja tunnustukset.

Aineistossa nousi useita kertoja esiin äitien kokemus suomalaisesta kulttuurista ja historiaan perustuvasta äitikuvasta, josta myös asiantuntijat puhuvat. Keskustelu äitiydestä lapsen jatkeena poiki runsaasti ajatuksia syvälle kulttuuriin ja sen edustajiin juurtuneista ajatusmalleista. Ritva Nätkin on vielä vuonna 1997 kirjoittanut, että suomalaisessa kulttuurissa vallitsee ideaalinen äitikuva, jossa äiti siirtää lapsen tarpeet aina omien tarpeidensa edelle (Berg 2008, 142). Kuitenkin erityisesti mediakeskustelu näytti sen, että äitien kokemus individualismin ja jopa itsekeskeisyyden lisääntymisestä liittyy myös tähän asiaan; oman identiteetin ja mielenkiinnon kohteiden toteuttaminen nähdään entistä tärkeämpinä ja niiden puolesta ollaan valmiita uhraamaan muulle perheelle tarkoitettuja voimavaroja. Tämä aihe näyttäytyi äitien puheessa hyvin ristiriitaisena. Oman ajan ottamiseen liitettiin useita tunteita, joita ei mainittu muiden äidin arkeen liittyvien tilanteiden yhteydessä. Onko individualismi vs. itsekyky se kysymys, joka jollakin tavalla sitoo yhteen monta muuta kysymystä ja ilmiötä? Kuinka itsekäs äiti saa olla? Onko äidin itsestään huolehtiminen muulta perheeltä pois? Onko työssä käyminen oman ajan ottamista? Nämä kysymykset jäivät mieleeni lähes jokaisen ryhmäkerran jälkeen, ja ne olivat läsnä myös aineistossa. Näihin liittyvät äitien omat odotukset sekä median ja yhteiskunnan odotukset äitien kokemuksen mukaan. Näissä kysymyksissä näyttäisi kuuluvan tämän ajan ääni.

## 9 TUTKIMUSEETTISYYS

Eettisten periaatteiden ollessa keskeisiä tutkimusta ohjaavia seikkoja ovat jo tutkimusaiheen ja –tehtävän määrittely eettisiä kysymyksiä (Tuomi & Sarajärvi 2013, 15). Mitkä ovat motiivini juuri tämän aiheen tutkimiselle? Minkälaisia kysymyksiä esitän tämän aiheen tiimoilta? Kuinka kerään aineistoni ja miksi? Valintani aineistonkeruumenetelmäksi ei vastaa täysin laadulliselle tutkimukselle tyypillistä vakioitua menetelmää, vaan se on yhdistelmä kirjallista tiedonkeruuta, teemahaastattelua ja vapaamuotoista arkista vuorovaikutusta. Avoimen tiedonkeruumenetelmän kääntöpuoli on se, että mahdollisten eettisten ongelmien ennakoiminen on vaikeaa (Tuomi & Sarajärvi 2013, 125).

Keskeisimmät tutkimuseetiikkaan liittyvät kysymykset koskevat vaitioloa ja salassapitoa. Tutkittavien yksityisyyttä tulee kunnioittaa ja suojella huolehtimalla mm. tutkimustuloksista kirjoitettaessa riittävän tunnistamattomasta kuvauksesta. Tekstistä ei saa käydä ilmi tutkittavien henkilöllisyys, mikäli siitä ei ole tarkasti ja yksityiskohtaisesti sovittu ennalta. Lisäksi tutkimuksessa ei tule julkaista arkaluontoisia asioita tutkittavien tietämättä. Tutkimustuloksen hyödyntäjä lähtee aina oletuksesta, että tutkimus on tehty huolellisesti ja rehellisesti ja eettisiä periaatteita noudattaen. Tutkimus perustuu vahvasti luottamukseen. Erityisesti naistutkijoille on ominaista tarkastella epätarkkoja, monitulkintaisia ja yhteiskunnallisesti arvoväritteisiä aiheita, joiden kohdalla sensitiivisyys ja luottamuksellisuus korostuvat entisestään. (Vilka 2006, 113; Clarkeburn & Mustajoki 2007, 84, 87.)

Tämän opinnäytetyön kaltaisissa tutkimuksissa on tärkeää kiinnittää huomiota myös kieliasuun ja ilmaisuun. Keskeistä on kiinnittää huomiota siihen, kuinka tutkittavista kirjoitetaan ja kuinka oman asenteen näkyminen tekstissä vältetään. (Vilka 2006, 114-115.) Tässä työssä on pyritty välttämään yksipuolista ja epäkunnioittavaa kirjoitustapaa, sillä kielteisellä tai asenneväritteisellä tekstillä on usein vahingollisia seurauksia. Tutkimus- ja ammattieettiset periaatteet olivat merkittävässä roolissa myös opinnäytetyön toimintaosuudessa, jossa keskusteluryhmä toimi tiedonhankinnan välineenä. Myös tutkimuksen onnistumisen näkökulmasta oli tärkeää, että ryhmän jäsenten ja opinnäytetyön tekijän sekä jäsenten itsensä välille syntyy luottamus. Näin voidaan mahdollistaa aito ja turvallinen keskusteluympäristö. Sen dokumentointi eettisesti kestäväällä tavalla on puolestaan suuri haaste tutkijalle.

## 10 POHDINTA

Äidit nostivat keskustelussa esiin ajatuksen siitä, että hyvän ja huonon äitiyden mittareihin vaikuttavat historialliset ja kulttuuriset vaiheet ja murrokset. Keskustelua seuranneena pohdin sitä, että äidit saattavat olla itse osittain tämän murroksen ja kehityksen vankeja; asenneilmasto muuttuu hyvin hitaasti, ja siihen vaikuttaa valtava määrä eri instansseja ja tekijöitä. Yhteiskunnallisten instituutioiden, median ja muiden suurten vaikuttajien lisäksi tärkeä osa asenneilmapiiriä ovat kaikki siihen kuuluvat yksilöt. Se, kuinka meitä ympäröivä maailma määrittelee hyvän ja riittävän äitiyden, vaikuttaa voimakkaasti siihen, kuinka jokainen yksilö mittaa itseään sen pohjalta. Nykyihmisellä on jatkuva tarve riittää, eivätkä yhteiskunnalliset rakenteet ole vielä onnistuneet sitä asiaa muuttamaan.

Erilaisia ajatuksia ja näkökulmia äitiyden paineista nyky-yhteiskunnassa esiintyi aineistossa runsaasti. Äitien itseensä kohdistamista odotuksista puhuminen kuitenkin yhdisti neljä erilaista äitiä yhdeksi, lähes homogeeniseksi ryhmäksi. Kokemukset siitä, mitä odotuksia heihin kohdistuu ulkoapäin, jakoivat ryhmää eniten. Puhuttaessa omista toiveista ja itse luoduista paineista äidit löysivät puheeseensa aivan uuden tason. Yhteisöllisyyden ja yhteenkuuluvuuden kokemus oli voimakas, eikä sen siirtäminen tähän opinnäytetyöhön ollut mutkatonta. Ajattelen niin, että pelkkä äitiys ei yhdistä äitejä tänä päivänä niin paljon kuin siihen liittyvät omat vaatimukset. Se mikä koetaan hyväksi äitiydeksi, oli tämän ryhmän sisällä hyvin yhdenmukaista.

Tunnekeskustelu, eli kysymys sallituista ja kielletyistä tunteista, oli silmiä avaava. Ryhmätapaamisten helmiä olivat ehdottomasti ne tilanteet, kun joku äideistä tunnusti vaivalloisesti ajatelleensa joskus lapsesta jotakin, jota on itsekin säikähtänyt. Tällöin muut äidit lohduttivat ponnekkaasti, että ”minä tiedän tasan tarkkaan, mistä puhut!” Näissä hetkissä äitiys näyttäytyi rehellisenä, arkisena ja inhimillisenä, vailla tarvetta kiillottaa sen pintaa. Muistiinpanoaineiston perusteella tällainen aito ja kiillottamaton kanssakäyminen edellyttää vahvan kokemuksen ympäristön hyväksynnästä ja ymmärretyksi tulemisesta. Äitiyden todellisen luonteen näyttäminen tuntein ja sanoin vaikuttaa edelleen vaikealta – siitäkin huolimatta, että äitiyden kuormitus ja haastavuus ovat jo yleisesti tunnustettuja.

Koska äitiryhmä oli osa tutkimusmetodologiaani, varsinaisiin tavoitteisiini ei kuulunut vertaisuus, vertaistuki tai niiden tutkiminen. Ryhmätapaamisten edetessä vertaisuudesta ja äitiyden yhdistävästä voimasta tuli kuitenkin kantava elementti, joka osaltaan myös edesauttoi ryhmän onnistumista oivallisella tavalla. Keskusteluryhmä toi mieleeni myös erään aspektin, joka tässä opinnäytetyössä jää vähemmälle huomiolle: äitien toisilleen, lähinnä tiedostamattomasti, luomat odotukset ja paineet. Sosiaalinen media edustaa tietyllä tapaa äitiyhteisöä, mutta mielenkiintoista on myös muu ystävien keskinäinen vuorovaikutus ja sitä kautta syntyvät odotukset.

Opinnäytetyöprosessin aikana nousi esiin useita kiinnostavia ilmiöitä, joiden lähempi tarkastelu täytyi jättää tämän työn ulkopuolelle. Äitiys ja siihen liittyvät odotukset nykypäivänä heijastuivat monin eri tavoin äitien puheessa. Eräs kiinnostavimmista aiheista on vanhemmuuden ilmeneminen ja toteutuminen mediassa laajemmin. Tässä opinnäytteessä olen vain sivunnut joitakin piirteitä liittyen äitiyden mediailmiöön ja median synnyttämään äitikuvaan. Itseäni jäi erityisesti kiinnostamaan se, kuinka äitiyttä esitetään tosi-tv-sarjoissa ja millä eri tavoin media voi vaikuttaa synnyttämiinsä mielikuviin vanhemmuudesta. Lisäksi olisi kiinnostavaa selvittää, mitä tämän päivän muuttuvassa yhteiskunnassa odotetaan isältä; onko isän ja miehen roolin muuttuminen vaikuttanut odotuksiin ja mielikuviin, joita isyyteen liitetään 2010-luvulla? Vertailevana tutkimuksena voisi myös selvittää isyys- ja äitiysodotusten eroavaisuuksia.

Eräs ”hiljainen” tavoitteeni opinnäytetyöprosessissa oli oppia ymmärtämään äitiyden arkista olemusta: sitä, kuinka äidit näkevät sen, sekä sitä, kuinka he kokevat suurempien ulkopuolisten tekijöiden sitä määrittävän. Keskusteluryhmä oli tämän suhteen todella avartava ja eteenpäin vievä kokemus. Oli upeaa huomata se into ja energia, joka äideiltä vapautui jo pelkästään siitä syystä, että he saivat ylittää Hervantatuvan kynnyksen ilman lastenrattaita tai huomiota anovaa uhmaikäistä. Arjen keskeltä tulleet äidit istuivat sohville huokaisten tyytyväisenä valmiista kahvipöydästä ja luvasta puhua heidän elämänsä suurimmasta asiasta toisten saman elämäntilanteen jakavien kanssa. Keskusteluryhmä olisi voinut mielestäni kestää pidempäänkin, niin paljon nautin äitien aitoudesta ja rehellisyydestä. Jo pelkästään tämän kokemuksen takia opinnäytetyöprosessi oli – vaikkakin ajoittain todella uuvuttava – ehdottomasti erittäin kannattava.

## LÄHTEET

- Auvinen, R. 1979. Ylistämällä alistettu. Teoksessa Eskola, K., Haavio-Mannila, E. & Jallinoja, R. (toim.) 1979: Naisnäkökulmia. Helsinki: WSOY.
- Beck-Gernsheim, E. 1992. Reinventing the Family: In Search of New Lifestyles. Malden, MA, USA: Blackwell Publishers Inc.
- Berg, K. 2008. Äitiys kulttuurisina odotuksina. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 48/2008. Väitöskirja. Helsinki: Väestöliitto.
- Berg, K. 2009. Kulttuuriset odotukset äitiyden rakentajina. Janus 2/2009, 170–175.
- Clarkeburn, H. & Mustajoki, A. 2007. Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino.
- Haasio, A. 2008. Kaikki irti Internetistä. Helsinki: BTJ Finland Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10. painos. Jyväskylä: Gummerus.
- Ignatius, S. 2013. Miten ja mistä viihde viestii? Maria! –talk-show kriittisen diskurssianalyysin tutkimuskohteena. Lapin yliopisto, taiteiden tiedekunta. Pro gradu – tutkielma.
- Janhunen, K. & Oulasmaa, M. (toim.) 2008. Äidin kielletyt tunteet. Väestöliitto.
- Janhunen, K. & Saloheimo, A. 2008. Äitiyden tunnepakkaus. Teoksessa Janhunen, K. & Oulasmaa, M. (toim.) 2008: Äidin kielletyt tunteet. Väestöliitto, 28–52.
- Järvinen, R., Lankinen A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi. Helsinki: Edita.
- Kekkonen, M. 2001. Vanhemmuuden roolikartta ja elämäkerrallisuus. Teoksessa Rautiainen, M. (toim.) 2001. Vanhemmuuden roolikartta – syvennä ja sovela. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 97–101.
- Korkman, S. 2012. Talous ja utopia. Docendo.
- Kuronen, M. 1989. Onnellinen ja ongelmallinen äitiys. Tutkimus lasten hoidon ja kasvatuksen asiantuntijoiden äitiyttä koskevista käsityksistä. Tampereen yliopisto, sosiaalipolitiikan laitos. Tutkimuksia, B 2/1989. Tampere.
- Kytöharju, H. 2003. Äitien jaksaminen ja vertaistuki Vauva-lehden keskustelupalstalla Internetissä. Tampereen yliopisto. Hoitotieteen laitos. Pro gradu –tutkielma.
- Malinen, V. & Kumpula, S. 2005. Terve ja toimiva parisuhde – vanhemmuuden kivijalka. Teoksessa Syrjälä, J. (toim.) 2005: Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun.

- MTV 2013. Some-gurut: Sosiaalisen median aika ei edes vielä alkanut. Luettu 14.11.2013.  
<http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/some-gurut--sosiaalisen-median-aika-ei-edes-viela-alkanut>
- Mäkinen, E. 2013. Hallitus ajaa äitejä töihin – Katso laskuri vaikutuksista hoitovapaaseen. Helsingin Sanomat 30.8.2013. Luettu 4.11.2013.  
<http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/some-gurut--sosiaalisen-median-aika-ei-edes-viela-alkanut/1898920>
- Niemelä, P. 2003. Äitiyden tunteen syntyminen. Teoksessa Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.) 2003. Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Juva: WSOY, 237–251.
- Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.) 2003. Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Juva: WSOY.
- Nätkin, R. 1997. Kamppailu suomalaisesta äitiydestä. Maternalismi, väestöpolitiikka ja naisten kertomukset. Tampere: Gaudeamus.
- Piensoho, T. 2001. Äitiyden alkumetreit. Naisten raskaudelle ja synnytykselle antamat merkitykset ja oppimiskokemukset. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Väitöskirja.
- Qualman, E. 2009. Socialnomics: How social media transforms the way we live and do business. Hoboken, NJ, USA: Wiley.
- Rajalahti, H. 2006. Eläytymisestä omiin tarinoihin. Televisiosarja katsojien keskustelussa. Helsingin yliopisto, viestinnän laitos. Viestinnän julkaisu 12.
- Rautiainen, M. (toim.) 2001. Vanhemmuuden roolikartta – syvennä ja sovela. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Räikkä, J. 2011. Tutkimus tosi-tv:stä: Ylemmät luokat inhoavat, alemmat katsovat. Helsingin Sanomat. Luettu 30.10.2013.  
<http://www.hs.fi/kulttuuri/a1305552352570>
- Sarkkinen, M. 2003. Masentunut äiti – Tyydyttävän äitiydenkokemuksen ulkopuolella. Teoksessa Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.) 2003. Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Juva: WSOY, 283-305.
- Suoranta, J., Kauppila, J., Rekola, H., Salo, P. & Vanhalakka-Ruoho, M. 2012. Aikuiskasvatuksen risteysasemalla. Tampere: Juvenes Print, Tampereen yliopistopaino Oy.
- Syrjälä, J. (toim.) 2005. Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun. Väestöliitto. Helsinki: VL-Markkinointi Oy.
- Tampereen ensi- ja turvakoti ry 2011. Vuosikertomus 2011. Tampere: Tampereen ensi- ja turvakoti ry.

Tampereen ensi- ja turvakoti ry:n Internet-sivut. Luettu 18.4.2013.  
<http://www.tetuko.fi/?sivu=6#perhetuvat>.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 10. painos. Tammi.

Vilkkä, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Tammi.

Vuori, J. 2007. Perheen nimissä. Maahanmuuttajien opastusta tasa-arvoon. Teoksessa Vuori, J. & Nätkin, R. (toim.) 2007. Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino, 128–167.

Vuori, J. & Nätkin, R. (toim.) 2007. Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino

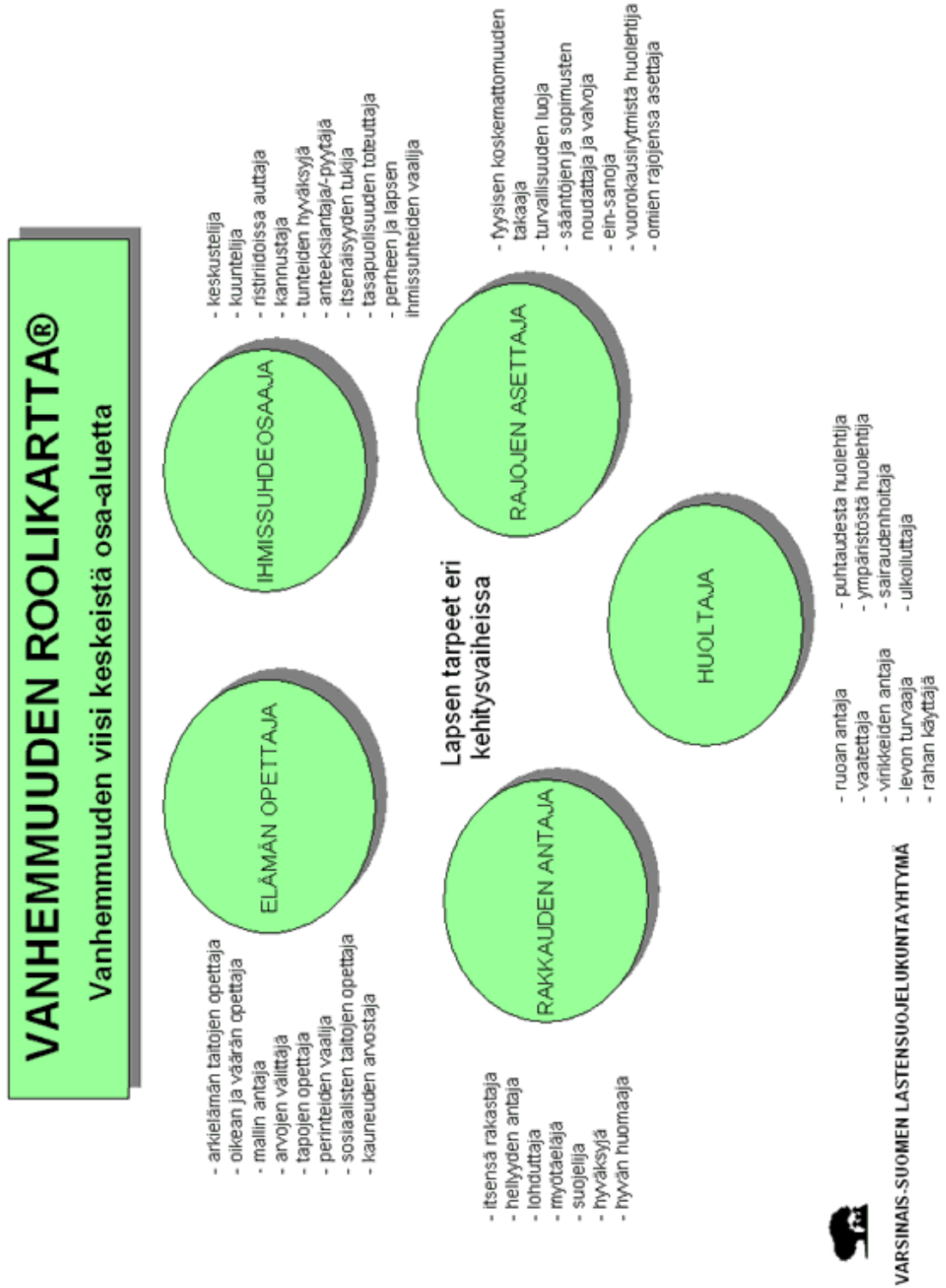
Yesilova, K. 2007. Perheen puolesta. Perhekasvatus Suomessa 1970–1990 –luvuilla. Teoksessa Vuori, J. & Nätkin, R. (toim.) 2007. Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino, 39–64.

Yle 2013. MLL: Kotihoidontuen rajaus ei tuo äideille töitä. Mannerheimin Lastensuojeluliiton mukaan hallituksen esitys ei ota huomioon perheiden erilaisia tilanteita. Luettu 4.11.2013.

[http://yle.fi/uutiset/ml\\_l\\_kotihoidontuen\\_rajaus\\_ei\\_tuo\\_aideille\\_toita/](http://yle.fi/uutiset/ml_l_kotihoidontuen_rajaus_ei_tuo_aideille_toita/)

## LIITTEET

## Liite 1. Vanhemmuuden roolikartta





Liite 2. Äitiryhmän mainos

# Roolina äiti –ryhmä alkaa maaliskuussa.

*Mitä tarkoittaa äitiys 2000-luvun Suomessa? Minkälaisia odotuksia liittyy äidin rooliin? Kiinnostaako äitiyden pohtiminen pienessä ryhmässä?*

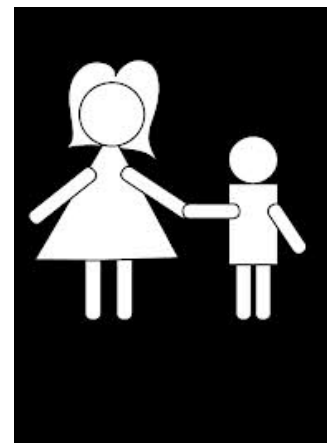
Sosionomiopiskelija Eeva-Lotta Sorsa ohjaa neljän tapaamiskerran pituisen ryhmäkokonaisuuden, jossa pohditaan toiminnallisuuden ja keskustelujen keinoin äitiyttä tämän päivän haasteiden ja muutosten keskellä.

Ryhmä kokoontuu [Hervantatuvalla tiistai-iltaisoin klo 16-17:30](#). Kokoontumiskerrat ovat 5.3., 12.3., 19.3. ja 2.4.2013.

Lastenhoito tulisi järjestää ensisijaisesti itse, mutta tarvittaessa lastenhoitoapua voi kysyä tuvalta etukäteen.

[Ilmoittautuminen Hervantatuvalle ke 20.2. mennessä.](#)

## Tervetuloa!



## Liite 3. Keskusteluryhmän palaute

1 (3)

Roolina äiti –ryhmä

Kevät 2013

Kysely osallistujille

Tämä kysely liittyy Roolina äiti –ryhmään, joka on osa opinnäytetyötäni. Kyselyyn voit vastata nimettömästi. Toivon, että mietisit jokaista kohtaa huolella, mutta jos jokin kysymys mietityttää tai tuntuu vaikealta, voit kysyä minulta lisätietoja. Toimita kysely Hervantatuvalle tiistaihin 9.4. mennessä.

1. Minkälaisia odotuksia sinulla oli ryhmään liittyen?
2. Mikä ryhmässä oli mielestäsi positiivista?
3. Mitä jäit kaipaamaan/mitä olisi voinut tehdä toisin?
4. Mitä koit saavasi ryhmästä?
5. Kuinka helpoksi koit ryhmässä puhumisen? Mikä oli mielestäsi oma roolisi ryhmässä?

(jatkuu)

2 (3)

6. Oliko jostakin aiheesta erityisen helppo/vaikea puhua?
  
7. Oliko joku käsitelty aihe itsellesi erityisen tärkeä?
  
8. Oletko ollut aikaisemmin vastaavanlaisessa keskusteluryhmässä? Jos olet, millä tavalla tämä erosi aikaisemmista?
  
9. Herättikö ryhmässä käydyt keskustelut ajatuksia äitiydestä tai muista ryhmässä käsitellyistä teemoista ryhmäkertojen välillä?
  
10. Koetko ryhmän vaikuttaneen äitiyteesi tai ajatteluusi jollakin tavalla? Millä tavalla?
  
11. Onko mielestäsi tärkeää keskustella äitiydestä ilmiötasolla ja siihen liittyvistä rooliodotuksista? Miksi?
  
12. Muita terveisiä ryhmänohjaajalle:

(jatkuu)

Lämmin kiitos ryhmään osallistumisesta sekä kyselyyn vastaamisesta!

Aurinkoista kevättä,

terveisin Eeva-Lotta Sorsa